

Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılı için ormancılık önerileri (2):

Ormancılığımızın temel amacı "bozuk" ya da "verimsiz" yahut "boşluklu kapalı" sayılan maki ve orman ekosistemlerimizin kurtarılması olmalı !

21 Şubat 2024

Merhaba;

Sizce

"- Ormancılığımızın kendi içinde tutarlı ve kararlı biçimde gözetilen bir temel amacı var mıdır?"

Kimi okurlar, sözgelimi, Anayasanın özellikle 169 ve 170, başta 6831 sayılı Orman Kanunu olmak üzere çok sayıda ilgili hukuksal düzenleme ile "planlardan" hareketle bu soruya olumlu yanıt verebilir. Dahası, ormancılığımızın üç ilgili kuruluşunun* 2017 yılında "Dünya Ormancılık Günü" için kullandığı

"İnsan için orman, ekonomi için orman" !

sözünü öne sürerek "- Al sana ormancılığımızın temel amacı işte !" de diyebilir. Hiç karşı çıkmam. Ancak, böylesine bir ilkel "amacın" bile her alanda ve zaman kendi içinde tutarlı olması gerekir. Bu gereğin yerine getirilemediğini, dolayısıyla ormancılığımızın artık iyiden iyiye, deyim yerindeyse, "çift çarşısına" ya da "işporta tezgahına" dönüştüğünü düşünüyorum. Bu, bence, ormancılığın doğasıyla bağdaştırılmayacak bir durumdur: Dolayısıyla ben diyorum ki,

Ormancılığımız kendi içinde tutarlı, geniş anlamda** kamusal bir temel amaca kavuşturulmalıdır !

Büyük ozanımız Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın söylemiyle, "insan tükenmez" umuduyla en azından henüz "tükenmemiş" meslektaşlarım ile doğaperest/ormanperest 😊 dostlarımızın duyarlılıklarını, çabalarını hiç olmazsa Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında bu doğrultuda yoğunlaştırılmasını diliyorum.

Selamlarımla.

Yücel Çağlar

Ayırındasınız sanırım: Özellikle 2000'li yıllarda ormancılığımız, siyasal iktidarların dolayısıyla üst düzey yöneticilerin ekonomik getirinin ençoklanması, daha çok da popülist istemleri doğrultusunda uygulamaların yapılabildiği sıradan, son derece antidemokratik bir etkinlik alanına dönüştürüldü. Öyle ki, bu süreçte bir de kimileri ülkelerarası sözleşmeler gereği BM (Birleşmiş Milletler), AB (Avrupa Birliği), DB (Dünya Bankası) vb kuruluşlardan sağlanan hibe, borç vb olanaklarla hazırlanıp yürütülen çeşitli "projeler" ormancılığımızın önceliklerinin değişmesine yol açmıştı. Böylece, özelleştirme, popülizm ve ekonomizm dışında ormancılığımızın günümüzde tutarlı, kararlı, kolaylıkla tanımlanabilir bir temel amacı, politikası ve stratejisinden söz edilemez oldu. Şimdi kimi okurlar büyük bir olasılıkla bu düşüncemin dayanağını soracaktır; hemen söyleyeyim: Ormancılığımızda

* İlginçtir; bu üç kuruluşun birisi de Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü idi; "trajikomik" 😞.

**"Geniş anlamda kamusal": "İnsan için orman, ekonomik için orman" vb yalnızca insanın yararını gözetilen ve ençoklayan değil gezegenimizdeki yaşama koşullarının sürekliliğini ve iyileşmesini amaçlayan anlamında.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ ilgili hukuksal ve kurumsal düzenlemelerin sık sık değiştirilmesi,
- ✓ hukuksal düzenlemelerin kendi içlerinde ve birbirleri arasındaki çelişkiler,
- ✓ ormancılık örgütlenmesindeki işlevsel ayrışma,
- ✓ karar ve uygulama süreçlerinde keyfilik –“antidemokratiklik”-, kısa dönemlilik, süreksizlik
- ✓ “plan” adlı süslü püslü onca belgenin hazırlanmasına karşın plansızlık,
- ✓ ormancı çalışanların yer değiştirmelerinde “rotasyon” uygulamalarında temel alınan ölçütler,
- ✓ ormancılık öğretimi yapılan kuruluşlarda izlenen ders izlencelerinin içeriği ile öğretim teknikleri arasındaki uyumsuzluklar,
- ✓ ormancılık terimleri, dolayısıyla söylemlerindeki tutarsızlıklar

vb yapısal sorunlar ormancılığın temel gereklerinin yerine getirilmesini, en iyimser söylemle rastlantılara bırakıyor. Sözgelimi, 2000’li yıllarda bile ormancılığımızda BM’nin önerisi –“yönlendirmesi”? ve desteğiyle 2004-2023 döneminde uygulanmak üzere son derece kapsamlı UOS (Ulusal Ormancılık Stratejisi) ile TUOP (Türkiye Ulusal Ormancılık Programı) hazırlanabilmiştir. Ek olarak;

- ✓ 2003 yılında çıkarılan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Mali Kontrol Kanunu’nun gereği olarak beş “stratejik plan” ve
- ✓ çok sayıda “eylem planı” ile dış destekli “entegre proje” vb

üretilebilmiştir. Ancak bu belgeler çoğunlukla “rafta kalmış”, uygulamaları gerektiğinde yönlendirememiştir. Öyle ki, bu belgelerde hiç sözü edilmemiş olmasına karşın, sözgelimi

- ✓ 6831 sayılı Orman Kanunu 2003-Nisan 2023 döneminde tam 30 kez değiştirilirken 14 ek madde ile 6 geçici madde getirilmiştir;
- ✓ 2012 yılında çıkarılan 6292 sayılı yasa 13, 1995 yılında çıkarılan 4122 sayılı yasa 3, 2873 sayılı yasa da 8 kez değiştirilmiştir.

Dolayısıyla ilgili yönetmelik, genelge –“tamim”- ve bildirgeler de –“tebliğler”- bir çok kez yeniden düzenlenmiştir. Örneğin,

- ✓ Ağaçlandırma Yönetmeliği 7,
- ✓ Orman Amenajman Yönetmeliği 3,
- ✓ 6831 sayılı Orman Kanunu’na Göre Orman Kadastrounun Uygulanması Hakkında Yönetmelik 2,
- ✓ Orman Kanunu’nun 16 ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği 3

kez ya yeniden düzenlenmiş ya da değiştirilmiştir. Yine 2001’den sonra ormancılık örgütlenmesinde de köklü değişiklikler yapılmış; ilgili bakanlık 2003’ten sonra 3 kez değiştirilmiş; kimi yasalar yürürlükten kaldırılırken yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır vb. İlginç olan ne biliyor musunuz; meslektaşlarımızın, yanı sıra, doğa/çevre/orman vb korumacıları kişiler ile kuruluşların bu değişkenliğin yol açtığı gelişmelerin ekolojik, ekonomi politik, dolayısıyla toplumsal getiri ve götürülerini bütünsel olarak hemen hemen hiç sorgulamamaları 😞... Yalnızca üşengeçlikten mi sizce? Doğrusu hiç sanmıyorum. Ben yalnızca bu türden gerçekleştirmelerin ülkemizde ormancılığımızın kendi içinde tutarlı, her alanda kararlı biçimde gözetilen uzun dönemli bir temel amacının olmadığını ortaya koyduğunu düşünüyorum. Oysa azıcık ormancılık bilgisine sahip olanlar bile ormancılık etkinliklerinin geniş anlamda kamu hizmeti olarak uzun dönemli amaç, politika ve stratejilere dayandırılarak yönetilmesi gerektiğini bilebilir.

Bu nedenlerle, kimi meslektaşlarımız kızacak ama yine de söyleyeceğim: Ormancılığımızın bugün

inde bulunduğu durum bana “işporta pazarlarını” –“sosyete pazarlarını”?- çağırıştırıyor. Hem etkinlik alanları özelinde hem de zaman içinde yapılanlar, yapılmak istenenler birbirleriyle öylesine ilgisiz ki ortaya tanımlanabilir bir görünüm, anlamlı bir tarihçe çıkmıyor. Bu da ormancılığımızın bir başka “yazgısı” olsa gerek; bu yazgının” değiştirilmesi gerekiyor bence.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

• Temel amaçtan yoksunluğun somut bir kanıtı: “Bol planlı plansızlık” !

“Biz hükümet olarak her işimizde plan yapıyoruz. Kısa, orta ve uzun vadede... İnşallah planlarımız çerçevesinde yürüyüşümüz devam edecek”

(Veysel Eroğlu; 2 Şubat 2013)

Veysel Eroğlu bence çok doğru söylemişti (!): Evet; 2000’li yıllarda ülkemiz gerçekten de “plan çokluğundan, deyim yerindeyse “kurdeşen dökecek” duruma gelmiştir. Ancak, kim nasıl yaparsa yapsın, planlar önünde sonunda araçtır; önemli olan amaçtır; sözgelimi “banka soymak için de” planlama yapabilirsiniz. Sonra; amacı ne olursa olsun, planlama çalışmalarını kimler tarafından ve nasıl yapıldığı da en az amacı denli önemlidir. Ne var ki, 2000’li yıllarda ülkemizde daha önce görülmedik çoklukta ve çeşitlilikte “plan” hazırlanmış olmasına karşın planlama çalışmaları araç olmaktan çıkılarak neredeyse amaca dönüştürülmüş; deyim yerindeyse, “ayağa düşürülmüştür”. Şubat 2024 itibarıyla ulaşılan durum ortada; her alanda her şey birbirine girmiş durumda. Açıktır ki, ormancılığımız da bu “gelişmelerden” payını almıştır. Böyleyken ben yine de kalkıp

“Ülkemizin hedefleri ve eylemleri kendi içinde tutarlı, her alanda kararlı biçimde gözetilen zaman, yöre ve içerik yönünden önceliklendirilmiş ve birbirleriyle ilişkilendirilmiş bir “temel ormancılık amacı” var mı?”

sorusunu soracağım; var mı gerçekten? Ben bu soruya içeriği etkinlik alanına, bakış açısına, tarihsel döneme göre değişecek genel bir değerlendirmeye birbirleriyle karşıt iki yanıt vereceğim:

- (i) Var: Ormancılığımızda çoğunlukla ekonomizm, popülizm, teknisizm yaklaşımlarla belirlenmiş kendi içinde tutarsız, birbirleriyle ilişkisiz, kısa dönemli, uygulamadaysa her türlü keyfiliğe, rastgeleliğe açık çok sayıda amaç bulunuyor.
- (ii) Yok: Anayasanın özellikle 169 ve 170. maddeleri ile başta 6831 sayılı yasa olmak üzere ilgili hukuksal düzenlemeler birbirleriyle çelişiyor. Ek olarak; gerek UOS, TUOP, OGM’nin (Orman Genel Müdürlüğü) SP’leri ile orman amenajman planları ve “eylem planları” gerekse ilgili genel müdürlüklerin etkinlikleri içerik, işlev, yersel ve zamansal öncelikleri yönünden uyumlu değil ve aralarında tamamlayıcılık ilişkisi yok.

Öte yandan, söz konusu gerçeğin en anlamlı göstergelerinden birisi de çeşitli amaçlarla hazırlanan “planlarda” yer verilen “amaçlar”, “stratejiler”, “hedefler” ile “eylemlerin” uygulamada gerektiğince yönlendirici olmamasıdır. Ülkemizde UOS ile TUOP niteliğinde belgelerin görece uzun dönemli strateji ve planlar ile “eylem planı” vb belgelerin hazırlanmasını ve uygulanmasını belirli kurallara bağlayan hukuksal düzenlemeler bulunmuyor çünkü. Buna karşılık, ancak UOS ile TUOP niteliğinde belgelerin yaşama geçirilmesine yönelik çalışmaları düzenlemesi gereken SP’lerin hazırlık süreci ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Örneğin, 5018 sayılı yasanın 9. maddesine göre SP’lerin

“... kalkınma planları, Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen politikalar, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde.”

hazırlanması gerekiyor. Bu gerek, Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 9. maddesinde ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir:

“(1) Kamu idarelerinin stratejik planları; kalkınma planı ve Cumhurbaşkanlığı programı ile faaliyet alanlarıyla ilgili diğer ulusal, bölgesel, sektörel ve tematik plan, program ve stratejilerle uyumlu bir şekilde hazırlanır ve uygulanır.

(2) Kamu idareleri, stratejik planlarını hazırlarken orta vadeli programda yer alan amaçlar, politikalar ve makro büyüklükleri, orta vadeli malî planda belirlenen ödenek teklif tavanları ile bütçelerinde sorumlu oldukları program ve alt programları dikkate alır.”

Bu nedenle OGM’nin 2024-2028 dönemini kapsayan son -beşinci- SP’sinin de

“... ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, Kalkınma Planı, Orta Vadeli Program ve diğer üst politika belgeleri ile ulusal ya da bölgesel strateji belgeleri ve/veya eylem planlarında öngörülen temel politika, öncelik, hedef ve tedbirler dikkate ...”

“dikkate alınarak” hazırlandığı belirtilmiştir.² Oysa SP’nin hazırlanmasına “katkıda bulunabilecek – yönlendirebilecek”- “üst politika belgeleri arasında sayılan belgelerden TUOP ile On Birinci Kalkınma

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Planı'nın uygulanma dönemi bitmiştir. Bu nedenledir ki, son SP'de, “Ulusal Ormancılık Programının süresinin dolması ve etkisini...” yitirdiği belirtilerek

“Gelecek döneme ilişkin gelişmeleri öngören yeni amaç, stratejik hedef ve eylemlerin ilgi ve çıkar gruplarının görüşünü dikkate alarak Ulusal Ormancılık Programının hazırlanması” (sayfa 51)

“Ulusal ormancılık programı yenilenecektir” (sayfa 63),

“Gelecek döneme ilişkin gelişmeleri öngören yeni amaç, stratejik hedef ve eylemlerin ilgi ve çıkar gruplarının görüşünü dikkate alarak Ulusal Ormancılık Programının hazırlanması” (sayfa 76),

“Türkiye ulusal ormancılık programı yenilenecektir” (sayfa 106),

“Ulusal ormancılık programının yenilenmesi” (sayfa 116)

vurgulamalarına yer verilebilmiştir.

Bu arada çok da önemli olmamak birlikte belirtiyim: On İkinci Kalkınma Planı 1 Kasım 2023 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Son SP hazırlık çalışmaları ise 6 Eylül 2022-5 Ocak 2024 döneminde yürütülmüştür. Başka bir söyleyişle; son SP'nin kalkınma planı gibi önemli bir “üst politika belgesindeki” önermeler dikkate alınmadan hazırlandığı söylenebilir. Bu nedenle olsa gerek, bu belgelerde yer verilen önermeler çakışmamaktadır. Çok açık: Bu, 5018 sayılı yasa ile ilgili yönetmeliğe aykırı bir durumdur.

Öte yandan, daha önce vurguladığım gibi, 5018 sayılı yasa ile ilgili yönetmeliğin 9. maddelerindeki kuralların ormancılığımızda da uygulanması yöntemsel olarak doğru bir yaklaşım değildir:

- (i) Özellikle OGM SP'lerinin temel politika ve strateji koyan değil, “üst politika belgesi” olarak ortaya konulmuş “temel ormancılık amacının” gerektirdiği uygulamaları yönlendirecek biçimde hazırlanması gerekiyor.
- (ii) Ülkelerarası belgeler yönlendirici, çoğunlukla bağlayıcı değil ilkesel önermeler içerir. SP'lerin hazırlık sürecinde “bu türden üst politika belgelerindeki” “*öncelik, hedef ve tedbirlerin dikkate alınması*” hem gerekmez hem de teknik olarak olanaklı değildir.

Bildiğiniz gibi ormancılık, doğası gereği hem ekolojik, toplumsal ve ekonomik boyutları birbirleriyle etkileşimli hem de tarihsel ve yersel, yatay ve dikey olarak son derece değişken; temel amacı, politika ve stratejileri uzun dönemli ve tümleşik olması gereken bir etkinlik alanıdır çünkü. Dolayısıyla

- ✓ “üst politika belgesi” işlevi görece çok boyutlu ve tümleşik uzun dönemli, siyasal iktidarın söylemiyle “yerli ve milli” 😊 bir “temel ormancılık amacının” ortaya konulması ve bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik bir “temel politika ve stratejisi” belgesinin hazırlanması;
- ✓ bu belgenin işlevinin, hazırlık süreci ile uygulanma düzeninin yasal güvenceye alınması;
- ✓ bu doğrultuda gerekli çalışmaları yürütecek merkezi ve bölgesel demokratik birimlerin oluşturulması;
- ✓ demokratik planlama, projelendirme ve uygulama düzeneklerinin geliştirilmesi ve işletilmesi

gerekıyor. Öyle ki, bu gerekler yerine getirildiğinde “*kalkınma planı ve Cumhurbaşkanlığı programı ile faaliyet alanlarıyla ilgili diğer ulusal, bölgesel, sektörel ve tematik plan, program ve stratejiler*”, **belirleyen** -ya da yönlendiren- değil ancak **belirlenen** -ya da yönlendirilen- belgeler olabilecektir. Ki, bence olması gereken de budur. “- Peki, ülkemizin dolayısıyla ormancılığımızın içinde bulunduğu koşullarda bu gerçekleştirilebilir mi?” dersiniz, vereceğim yanıt Che Guevara’dan sıkça aktardığım gibi; “gerçekçi olup olanaksız istenmesi”, bu doğrultuda örgütlü ve kararlı çabalar girilmesi gerekiyor.

• Ama önce şunda bir anlaşalım...

“Politika” ve “strateji ile “plan” ve “program” nedir? Gerçekten de onlarca yıldır bu nitelikte birçok belgenin hazırlık sürecine katıldım ya da karınca kararınca katkıda buldum, pek çoğunu da inceledim; gerektiğinde kendimce eleştirel değerlendirmeler yapmaya çabaladım. Ancak, cahilliğime verin lütfen; henüz aralarındaki ayrımı içime sinecek biçimde öğrenemedim 😞. Herkes, deyim yerindeyse “kafasına göre takılıyor”. Özellikle bu türden belgelerde yer verilen hedefler ile eylemlerin birbirleriyle ilişkilendirilmemesini, çoğunlukla hiçbir yönden -işlev, zamanlama, yöre, vb – önceliklendirilmemesini ve maliyetlendirilmemesini kesinlikle anlayamıyorum. Bakın, TUOP’ta açıklandığına göre³

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

“Ulusal Ormancılık Programında 31 politika, 57 strateji ve eylem planı altında 146 eylem önerisi (84’ü birinci, 51’i ikinci, 11’i üçüncü öncelikli ve süre bakımından 40 adedi uzun dönem, 106’sı kısa dönemde gerçekleştirilmek üzere) yer almaktadır.” (Sayfa 9)

Ancak aynı “uygulama döneminde” yaşama geçirilmesi öngörülen “eylem” önerileri kendi aralarında önceliklendirmemiştir. Sonra; TUOP’de 31 “politika” ile 57 “strateji” önerisine yer verilmiş ama bu düzlemlerde de herhangi bir önceliklendirme yapılmamıştır.

Öte yandan TUOP’un aynı sayfasında belirtildiğine göre;

- ✓ ulusal ormancılığımızın temel amacı(nın) “Ülkemiz orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ile, toplum refahına ve ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına optimum katkıların sağlanması” ve
- ✓ “ormanların sürdürülebilir yönetiminin geliştirilmesine yönelik ana politikası”nın ise “Ormanların, ekosistem yönetimi yaklaşımı çerçevesinde işlevsel (çok işlevli/amaçlı) yönetimi, ormancılık faaliyetlerinin, orman teşkilatı ile diğer ilgi gruplarının katılımı ve işbirliği ile, havza bazında entegre olarak planlanması ve uygulanması”

olması önerilmiştir.

TUOP gibi “üst politika belgesi” işlevi görmesi gereken bir belgede böylesine soyut, her dönemde geçerli olabilecek ilkesel nitelikte “politika” önerisine yer verilmesini anlamakta güçlük çekiyorum. Katılır mısınız bilemem: Ben söz konusu çalışmalar için temel çerçeve olarak şöyle bir sıra düzeninin –“aşamalandırmanın”- daha yol açıcı olabileceğini düşünüyorum:

(i) Temel Düzlemler:

Amaç
İlke
Politika
Strateji

(ii) Araçsal Öğeler:

Plan
Program
Proje
Eylem

Bu kurguyu ormancılığımız özelinde* şöyle örnekleyebilirim:

• Temel Düzlemler:

Amaç: Öncelik sırasına göre (i) hukuksal olarak “orman” sayılan yerler ile bu yerlerdeki orman ekosistemlerinin korunması, (ii) orman ekosistemlerinin kendini yeniden üretebilme yetisinin güçlendirilmesinin desteklenmesi, (iii) yersel dağılımın ekolojik koşulların elverdiğince dengelenmesine yönelik yeni orman ekosistemlerinin oluşturulması

İlkeler: Devlet mülkiyeti ve gözetimi, “doğaya uyumlu” ve geniş anlamda kamu yararına ormancılık, demokratiklik, tümleşiklik, verimlilik...

Politika: Anayasanın 44, 46, 56, 169 ile 170. maddeleri.

Strateji: Kurum içinde ve dışından kurumsal demokratik katılım ile konu, işlev ve yersel temelli önceliklendirme.

• Araçsal Düzlemler:

Plan: Ülkesel düzeyde uzun dönemli, çok boyutlu, bütünlüklü.

Program: Bölgeler ile işletmelerdeki çalışmalar özelinde orta dönemli.

Proje: Programda yer verilecek etkinlikler özelinde.

Eylem: Etkinlikler kapsamındaki işlemler, çalışmalar.

Açıktır ki, yukarıdaki gülünç 😊 çizimde de göstermeye çalıştığım gibi, düzlemler ile kapsamalarının birbirlerinden soyutlanmaması ve yukardan aşağı geçişli olarak kurgulanması gerekiyor.

“Deli saçması” türünden bir önerme değil mi? Evet, öyle 😊

* Orman amenajman planları, silvikültür planları vb belgeler bu kurgudaki “plan” doğrultusunda hazırlanması gerekecektir.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- Ormancılığımızı “yönetenler” 😊 uyuyor mu; “Toplum, Doğa ve İklim İçin Restorasyon On Yılı” geldi geçiyor...

Bildiğinizi sanıyorum: BM Genel Kurulu 2019 yılında üye ülkelere 2021-2030 dönemini “ekosistem restorasyonu” çabalarıyla değerlendirmelerini önermiş; “BM Ekosistem Restorasyonu Strateji” sini hazırlamış; BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile UNEP’i de (BM Çevre Programı) bu çabaları desteklemekle görevlendirmiştir. Bu kapsamda ekosistemlerdeki bozulmanın durdurulması, yanı sıra, küresel kalkınma amaçlarına ulaşmak için ekosistemlerin önceki durumuna getirilmesi amaçlanmıştır: FAO tarafından yapılan açıklamaya göre

“BM Ekosistem Restorasyonu On Yılı, insanların ve doğanın yararına tüm dünyadaki ekosistemlerin korunması ve canlandırılmasına yönelik bir birlik çağrısıdır. Ekosistemlerin bozulmasını durdurmayı ve küresel hedeflere ulaşmak için onları eski haline getirmeyi amaçlamaktadır.”⁴

Yine FAO’dan belirtildiğine göre “ekosistem restorasyonu”,

“...bozulmuş veya tahrip olmuş ekosistemlerin kurtarılmasına yardımcı olmanın yanı sıra hala bozulmamış ekosistemleri korumak anlamına gelir. Daha zengin biyolojik çeşitliliğe sahip daha sağlıklı ekosistemler, daha verimli topraklar, daha fazla kereste ve balık verimi ve daha büyük sera gazı depoları gibi daha büyük faydalar sağlar.”⁵

Bu amaçlar doğrultusunda, örneğin,

- ✓ 2003 yılında IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği), WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı) ile Büyük Britanya Ormancılık Komisyonu tarafından 2003 yılında “Küresel Orman ve Peyzaj Restorasyonu Ortaklığı” ile
- ✓ 2014 yılında FAO’nun Ormancılık Komitesi (COFO) tarafından “Orman ve Peyzaj Restorasyonu Düzenekçi” oluşturulmuş;
- ✓ 2021 yılındaki Ülkelerarası Ormanlar Günü’nün konusu “Orman Restorasyonu: İyileşme ve Esenliğe Giden Yol” olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda ağaçlandırma, doğal gençleştirme, “tarımsal ormancılık”, yabancı yaşamı koruma alanlarının ayrılması, biyolojik çeşitliliğin geri getirilmesi, akarsu kıyılarındaki bitki örtüsünün korunması, orman ekosistemlerinin içinde yerleşik toplulukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi vb etkinliklerin gerçekleştirilmesi öngörülmüş; bu doğrultuda çeşitli uygulamalar yapılmıştı. Bu uygulamalar şimdilerde de çoğunlukla “gelişmemiş” sayılan ülkelerde ve bu ülkelerdeki orman ekosistemlerinin, neden “restore edilmesi” gereken duruma geldiği pek sorgulanmadan da olsa sürdürülüyor. Doğrusu çok şaşırdım: Tarım ve Orman Bakanlığı, özellikle de böylesi erkinliklere pek meraklı (!) OGM de BM’nin bu önerisini neden kendince değerlendirmeyi akıl edemedi acaba?

- Oysa konu, ülkemizde her zaman gündemde olmuştur...

“Sihhi sosyal ve içtimai bakımından ormanların haiz olduğu faydalar etrafında Türkiye orman mevcudunun her şeyden evvel muhafaza ormanı karakterinde bir işletmeye tabi tutulması lazımdır.”

(Robert Bernhard, 1935)⁶

Gerçekten de; ormancılığımızda bir anlamda “orman ekosistemi restorasyonu” anlamına gelecek “orman imar-ıslah” çalışmaları 1920’li yıllarda gündeme gelmiştir: Bu yıllarda ülkemize çağrılan Alman ormancılık uzmanı Robert Bernhard eğitsemel çalışmalarında ve yazılarında, hazırladığı yasa tasarılarında ısrarla orman ekosistemlerinin iyileştirilmesine öncelik ve ağırlık verilmesini önermiştir. Örneğin, 1935 yılında yayımlanan **Türkiye Ormancılığının Mevzuatı, Tarihi ve Vazifeleri** başlıklı kitabında günümüzde de son derece önemsendiğim ve göz önünde bulundurulmasını gerekli gördüğüm şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

“Türkiye’nin haiz olduğu iklimdeki hususiyetlerden dolayı orman mevcudunun halk ve memlekete temin ettiği odun ve kereste gibi maddi faydaları ikinci derecede bahse bir mevzu teşkil eder. Kereste ve odun her zaman için ve hatta memleket dahilindeki nakliye müşkülâtından dolayı çok daha ucuzbir şekilde ecnebi ülkelerden tedarik olunabilir.” (Sayfa 118.)

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

"Anadolu'daki step mintikaların teşcir yardımı ile ağaçlandırılması ve bu suretle orman tevziyatının daha müsait bir şekle sokulmasına imkan yoktur; bu gibi step mintikalar; suni sulama yardımı ile bu gibi step-lerde orman tesisi mümkün olsa bile yapılan masraflar o kadar yüksek ve hesapsız ve yapılan işin muhteviyatı o derece tabiata zıttır ki böyle yerlerin teşciri suretile Anadolu'daki orman tevziyatını daha iyi bir şekle sokmaktansa yapılagelen katıyatı daha adilane tevzi etmek çarelerini araştırmak munasip olur." (Sayfa 124)

"Ormanların sıhhi ve içtimai bakımından haiz olduğu bir sürü tesir ve faydaların ülke ve ulus lehine devamı uğrunda orman mevcudunun bekasını istemek Türkiye'nin haiz olduğu iklim şartlarından dolayı gözetilecek gaye ve hedefin en önemlisini teşkil eder: bu gibi orman faydalarını ancak memleketin öz malı olan ormanlar temin vaziyetinde olup toprağı iyi kötü örtmüş bulunan meşcereler kendi vüs'atları dahilinde bu faydaları temin ederler. İşte bu gibi faydalar bakımından orman varlığında gözetilen gaye ve hedefin husulü, mevcudun büyük parçalar halinde muhafaza ormanı işletmesine dahil tutulması ve muhafaza ormanı mevhumunun geniş bir mikyasta kabul ve tatbikini istilzam eder." (Sayfa 126-127)

Büyük ölçüde Bernhard'ın çabalarıyla 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı Orman Kanunu'nun "Ağaçlandırma ve imar işleri" başlığı altında yer verilen 77. maddesine göre

"Orman Umum Müdürlüğü Devlet ormanlarının vasıflarını yükseltmek ... vazifesi ile mükelleftir."

Dolayısıyla, aynı yıl çıkarılan 3204 sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu'nun 1. maddesinde de

"Yurt ormanlarını korumak, işletmek, imar etmek, yeniden orman yetiştirme işleri yapmak ve ormanların verimini çoğaltmak..."

kuruluşun "görevleri" arasında sayılmıştır. Bu "görev" sonraki yıllarda OGM'nin kuruluş ve görevlerini düzenleyen tüm hukuksal düzenlemelerde, örneğin 1985 yılında çıkarılan 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 2. maddesi ile 2011 yılında bu maddeyi değiştiren 645 sayılı KHK'da da yer verilmiştir:

"Ormanları imar ve ıslah etmek, silvikültürel bakımını ve gençleştirilmesini sağlamak,..."

Bu çalışmalar, 1955 yılında çıkarılan "Orman Amenajman Planlarının Tanzimine ve Tatbikine Ait Talimatname"yle birlikte giderek daha yetkin biçimde düzenlenmiştir. Ayrıca 1963-1967 döneminde uygulanmak üzere hazırlanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndaysa "Ormancılık politikasının ana çizgileri"

(a) Ormanları korumak ve sürekliliğini sağlamak.

(b) Bozuk ormanları imar ve ıslâh etmek, böylece bugünkü ormanların niteliklerini yükseltmek, verimlerini artırmak ve ormanları rasyonel bir şekilde işletmek.

(c) Ağaçlandırma yoluyla yeni orman alanları kazanmak ve su havzalarının doğal ve ekolojik dengesi üzerinde ormanların olumlu etkilerini gerçekleştirmek."

olarak üç kümede toplanmıştır:⁷ OGM de bu saptamalardan hareketle 1965 yılında 177 sayılı **Ormanların İmar, Islah ve Bakımı Hakkında İzahname**'yi hazırlamıştır. 1. maddesinde son derece gerçekçi değerlendirmelerin yapıldığı İzahnamenin 3. maddesinde "orman imarı ve ıslahı" çalışmaları ayrıntılı biçimde tanımlanmıştır:

Madde (3)- Bu izahnamenin uygulanmasında :

a) Ormanlardan devamlı, yetiştirme muhitinin elverdiği miktarda, ekonomik değeri yüksek hasılat almak ;

b) Kuruluşları normal veya normale yaklaşık meşcerelerin daha iyi gelişim yapmalarını sağlamak;

c) Çeşitli faktörlerin etkileriyle normal kuruluşu bozulmuş, ekonomik değeri ve verimi azalmış meşcereleri, normal kuruluşa kavuşturmak ;

d) Tabii gençliğin getirilmesi, gençlik ve meşcerelerin daha iyi gelişmeleri için, her türlü koruma, bakım, kesim, saba temizliği, gereken hallerde ağaçlandırma ve orman toprağını muhafaza işlerini yapmak ;

Amaçlarıyla ; ormancılık bilim ve tekniğinin uygulanmasını gerekli kıldığı her türlü teknik ve bilimsel işlemlere "Orman İmarı ve ıslahı" bu çalışmaların uygulandığı sahaya da "İmar ve Islah sahası" denir.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Izahname, 1983 yılında 177-A sayılı **Ormanların Gençleştirilmesine, İmar ve Islahına ve Bakımlarına Ait Silvikültürel Esaslar Tebliği** olarak güncellenmiştir. Bildirgeyle “bozuk” ya da “verimsiz” sayılan ve “baltalık” olarak işletilen ağırlıklı meşe ormanı ekosistemlerinin “imar-ihya” edilerek “verimli” duruma getirilmesine yönelik çalışmalar da düzenlenmiştir. “İmar-ihya” çalışmalarına ilişkin kuralara 1956 yılında çıkarılan ve Nisan 2023’e değin tam 45 kez değiştirilen 6831 sayılı yasada, yanı sıra, ağaçlandırma, orman amenajman yönetmeliklerinde de yer verilmiştir. Örneğin, 6831 sayılı yasanın 1986 yılında değiştirilen 57. maddesinde

“...orman sınırları içinde yangın ve çeşitli sebeplerle meydana gelmiş açıklıklarda, verimsiz, vasıfları bozulmuş ve amenajman planlarında toprak muhafaza karakteri taşımadığı halde muhafazaya ayrılmış orman alanları ile, Devlete ait olup orman yetiştirme muhiti şartları bakımından elverişli olan yerlerde; köy tüzelkişilikleri ve diğer gerçek ve tüzelkişiler tarafından...”

ağaçlandırmanın yanı sıra “imar-ihya” çalışması yapılması kuralına da yer verilmiştir. Bu kural gereği izleyen yıllarda çıkarılan Ağaçlandırma Yönetmeliklerinde yapılmış; 2003 yılında çıkarılan Ağaçlandırma Yönetmeliği’nin 4. maddesinde “imar-ihya” çalışmaları

“Ekonomiye katkı sağlanması ve biyolojik çeşitliliğin devamı amacıyla; mevcut kök sistemi itibariyle yerli yoğunluk ve dağılıfta bulunan veya bulunmayan bozuk orman alanlarının koruma ile birlikte canlandırma kesimi, aşılama ve boşlukların uygun türlerle, ekim veya dikim yoluyla doldurularak verimli hale dönüştürülmesi...”

biçiminde tanımlanmıştır. Bu çalışmalar farklı amaç ve yaklaşımlarla günümüzde de sürdürülüyor. Ancak 2000’li yıllarda bu çalışmaların yanı sıra bir gece ansızın 😊 bir de “rehabilitasyon” çalışmaları gündeme gelmiştir.

• Gerçekten de “bir gece ansızın” mı?

2000’li yıllarda ülkemizde, deyim yerindeyse sanki “durup dururken” yaşamsal önemde düzenlemelerin gündeme getirilmesi, uygulamaların yapılması olağan karşılanır oldu. Baksanıza, artık hiç yadırganmıyor, gerekliliği sorgulanmıyor. Oysa bu, daha önce de vurguladığım gibi, çok boyutlu ve uzun dönemli bir karar ve uygulama alanı olan ormancılığın “olmazsa olmaz” koşullarına aykırı bir durumdur. Örneğin, 2006 yılında çıkarılan 291 sayılı **Ormanlarımızda Uygulanacak Silvikültürel Esas ve İlkeler Tebliğiyle** –“bildirgeyle”- yirmi yıldır uygulanmakta olan 177-A sayılı bildirge yürürlükten kaldırılmış ama bu köktenci düzenleme ormancılık kamuoyunda hemen hemen hiç tartışılmamıştır. Oysa “imar-ihya” çalışmalarını da düzenleyen bu bildirgeyle ormancılığımızda “ormanların rehabilitasyonu” kavramı ve uygulamaları gündeme getirilmiştir. Belirtildiğine göre bildirge,

- ✓ 2001 yılında Dünya Bankası’nın desteğiyle hazırlanan **Türkiye Ormancılık Sektör İncelemesi** başlıklı yazanakta yer verilen “*Tahrip görmüş orman alanlarının yeniden kazanılması ülkemiz ormancılığının beş temel probleminden birisi*” olarak değerlendirmesi, yanı sıra,
- ✓ TUOP’ta yer verilen “*Bozuk orman alanlarının öncelikle doğal yolla imarı ...*” önermesinden

hareketle hazırlanmıştır. 291 sayılı bildirgede “...yeni bir teknikten ziyade, ormanların iyileşmesi sürecinde yeni bir yaklaşım, yeni bir çerçeve...” olarak nitelenen “rehabilitasyon” çalışmaları için şu açıklama yapılmıştır:⁸

“Rehabilitasyonda temel kriter; yapılacak çalışma ile **ormanda** veya **sahada** somut iyileşmenin sağlanmasıdır. Projeyi yapan kişi, alan ve civardaki imkanları kullanmada bir sanatçı gibi özgür ve üretken olmalı, lüzumunda kombine silvikültürel teknikler kullanmalı, az müdahale ve en az masrafa, hızlı bir şekilde, biyolojik çeşitliliği tüm unsurlarıyla koruyarak, gerekirse azla yetinerek ormanda iyileştirmenin pratik yollarını aramalıdır. Ancak, uzun vadede bile kendiliğinden iyileşme şansının olmadığı sahalarda gerekirse ekim hatta dikim gibi emek yoğun çalışmalarda son çare olarak kararlılıkla yapılacaktır. Rehabilitasyon çalışması yeni bir tesis gibi mütalaa edilecek ve sahalar tesis için bir defa rehabilitasyona alınacaktır. Rehabilitasyona alınan bir sahada takip eden yıllarda gerekecek her türlü çalışmalar rehabilitasyonun bakımı gibi düşünülecektir.” (Vurgular benim.)

OGM’nin 2002-2006 dönemindeki gerçekleştirmelerden hareketle hazırlanmış olan **Ormanların Rehabilitasyonu ve 2006 yılı Faaliyetleri** başlıklı kitapçıkta⁹ - bundan sonra yalnızca “kitapçık” olarak anacağım- “rehabilitasyon” çalışmalarının amacı

“1 kapalı ve bozuk orman alanlarını; mevcut meşcerelerin gelişme dinamiği ve büyüme enerjisinden maksimum derecede faydalanmak, orman ekosistemini bozmadan yetiştirme muhiti ırklarını yerinde korumak suretiyle en az emek ve masrafla verimli koru ormanlarına dönüştürmektir”

olarak açıklanmıştır.

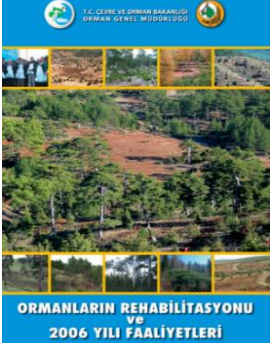

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Bence ekolojik ve teknik yönlerde gerçekten de iyi hazırlanmış olan kitapçıkta

“Ülkemizdeki; koru ormanı varlığının %11’i bir kapalı, %31’i bozuk olmak üzere toplam 8.842.904 hektar (%42), baltalık ormanı varlığının 4.068.146 hektarı (%19) verimsiz baltalık olmak üzere toplam 12.911.050 hektar (%61) alanda rehabilitasyon çalışması yapılabilecektir.”

bilgisi de verilmiştir¹⁰.

Kitapçıkta “rehabilitasyon” çalışmalarında yapılan işlemlerin dökümüyle aklı ormanlarımızda öteden beri yapılagelen silvikültürel, bu kapsamda da “orman bakım” çalışmalarını getirilmiştir.

Bana sorarsanız kitapçığın görece en önemli vurgulardan birisi, eksik de olsa “Ormanın bozukluğundan, ormanlardan beklenen işlev veya işlevlerin yerine getirilmesindeki yakınlık veya uzaklık anlaşılmalıdır. Ormanlar birkaç işlevi bir arada yerine getirebilirler...” açıklamasından hemen sonra şu uyarıda bulunmuştur:¹¹:

“...bu işlevlerin öncelikleri belirlenmeli ve bozuk ormanlar bu önceliklere göre rehabilite edilmelidir.”

“...eksik de olsa...” dedim, çünkü, bu vurguda yersel önceliklendirme gereği göz ardı edilmiştir. Böyle de olsa, şu uyarının uygulamada gerektiğince dikkate alınmasını çok isterdim:

“Doğa ile uyum içinde ormanların kendini yenileme güçlerinden sonuna kadar faydalanmalı ve doğanın neyi nasıl yaptığını çok iyi gözlemlemeliyiz. Ormanların oluşumunda bozuk alanlardaki her türlü ağaç ve ağaççıkların orman ekosistemine olan olumlu etkilerinden sonuna kadar faydalanılmalı ve oralarındaki lokal türler ve genetik çeşitlilik korunmalı ve çoğaltılmalıdır.”¹²

Öte yandan, 2008 yılında yeniden düzenlenen Orman Amenajman Yönetmeliği’nde “imar-ihya” çalışmalarından nedense hiç söz edilmemiştir. Buna karşılık tanımlanmamış olmasına karşın 52 ile 75. maddelerinde “rehabilite etme” amaçlı düzenlemelere yer verilmiştir:

Madde 52:

h) Plan ünitesi içerisindeki ağaçlandırılması gereken açıklık alanlar ile yapay gençleştirmeye tabi olacak ve rehabilite edilecek bozuk alanlar tespit edilir. Bu alanlar, ilgili tablolarında gösterilir.

Madde 75:

(1) Ağaçlandırma yapılacak ve rehabilite edilecek alanlar, plan ünitesinin tamamında meşcere kuruluşları ve orman fonksiyonları dikkate alınarak ilgili tabloda gösterilir. Plan süresi içinde uygulamacıların yapacakları projelerle bu alanlarda gerekli çalışmalar yapılır.

Ek olarak, 2009 yılında değiştirilen Ağaçlandırma Yönetmeliği’nde hem “imar-ihya” hem de “rehabilitasyon” tanımları yapılmıştır:

“İmar-ihya”	“Rehabilitasyon”
<i>Ekonomiye katkı sağlanması ve biyolojik çeşitliliğin devamı amacıyla; mevcut kök sistemi itibarıyla yeterli yoğunluk ve dağılıfta bulunan veya bulunmayan bozuk orman alanlarının koruma ile birlikte canlandırma kesimi, aşılama ve boşlukların uygun türlerle, ekim veya dikim yoluyla doldurularak verimli hale dönüştürülmesi...</i>	<i>Bozuk veya verimsiz orman alanlarında mevcut türlerden gerekenlerin korunması, aşılması, canlandırma kesimi, boşluk alanlara ormanlarda doğal olarak yetişen türlerin ekimi ve bu türlerin aşılı veya aşısız fidanlarının dikimi...</i>

Ayrıca “rehabilitasyon” çalışmaları, örneğin

- ✓ 2012 yılında çıkarılan ve 2018 yılında değiştirilen 295 sayılı Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Uygulanmasına Ait Usul ve Esaslar Tebliği ile
- ✓ 2014 yılında çıkarılan 299 sayılı Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Düzenlenmesine Ait Usul ve Esaslar Tebliği’le

* Çünkü bu çalışmalar kitapçıkta “bakım” (gençlik, sıklık, meşcere), “gençleştirme” ile çeşitli amaçlarla yapılan “kesimler” (“tohumlama”, “ışıklandırma”, “boşaltma”, “canlandırma”), ekim, dikimim, budama, “baltalık” olarak yönetilen orman ekosistemlerini “koru” orman ekosistemlerine dönüştürme olarak açıklanmıştır (sayfa 72). Bu açıklama karşısında sizin de aklınıza, “- İyi de rehabilitasyon da nereden çıktı?” sorusu gelmiyor mu?

son derece ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sözgelimi, 295 sayılı bildirmede belirtildiğine göre¹³

"Amenajman planlarında 1 kapalı olup da eta verilmeyen ve hiçbir silvikültürel müdahale önerilmeyen alanlardan aktüel durumu da 1 kapalı olanlar ile Maka ve Maka3 sembolleriyle gösterilen alanlar rehabilitasyon çalışmalarına konu edilir. Maka ve Maka3 sembolleriyle gösterilen alanlarda biyoçeşitliliğin korunması esas olup ekosistem bütünlüğü ve kapalılık muhafaza edilecektir..."

Boşluklu kapalı (bozuk) ve açıklık alanlar, mülkiyet yönünden titizlikle incelendikten sonra devlet ormanı olanlar, düzenlenecek olan plan ve projelere göre etüt edilerek rehabilitasyon, imar-ihya, yapay gençleştirme, ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı gibi çalışmalara tabi tutulur. Bu tür çalışmalarda öncelikle yöresel bitki türlerinin kullanılması ve korunması sağlanır. Biyolojik çeşitliliği koruyucu ve geliştirici tedbirler alınır."

2014 yılındaysa, 291 sayılı bildirgeyi yürürlükten kaldıran ve ormancılık kamuoyunda tartışılarak hazırlandığı belirtilen 298 sayılı **Silvikültürel Uygulamaların Teknik Esasları Tebliği** çıkarılmıştır. Bu bildirmede "rehabilitasyon" işlemlerinin nerelerde -hangi yapısal özelliklere sahip orman ekosistemlerinde- nasıl yapılacağına ilişkin ilginç açıklamalar yapılmıştır. Örneğin, bildirmeye göre¹⁴

"Rehabilitasyon çalışmalarında gaye, bir kapalı ve bozuk orman alanlarından mevcut meşcerelerin gelişme dinamizmi ve büyüme enerjisinden maksimum derecede faydalanmak, orman ekosistemini bozmadan yetişme muhitine uygun tabii türleri yerinde korumak suretiyle en az emek ve masrafla ormanları iyileştirmektir."

Bildirmede "rehabilitasyon" çalışmaları sırasında, ekolojik yönden önemli kurallara da yer verilmiştir. Örneğin¹⁵,

"Nadir ve yabani meyve ağaçları/çalıları kalitesine bakılmaksızın korunacaktır."

Yapraklı yetişme ortamlarına mümkün olduğunca ibreliler dikilmeyecek, buralara yapraklılar getirilecektir. Ancak blok boşluklarda karışımın sağlanması için yetişme ortamına uygun iğne yapraklı türler dikilebilecektir. Rehabilitasyon sahalarında karışımın sağlanması amacı ile tür değişikliği yapılabilmesi için iklim (klimatik) şartlarının türün isteklerine uygunluğu yanında toprak (edafik) şartların da uygun olması önemlidir."

Rehabilitasyona konu olabilecek sahalara salt odun üretimi açısından bakılmayacak, özellikle odun dışı orman ürünleri yönünden değerlendirilebilecek, bozuk maki alanlarındaki maki elemanlarının ağırlıkta olduğu, av ve yaban hayatını da zenginleştirecek alanlarda yöresel şartlara göre yeni fırsatlar oluşturacak rehabilitasyon çalışmaları yapılabilecektir."

Ne var ki, 298 sayılı bildirmede Ocak 2024'de çıkarılan 317 sayılı bildirmeye yürürlükten kaldırılmıştır. Bu bildirmeye

- ✓ "boşluklu kapalı" sayılan ve baltalık olarak işletilen orman ekosistemlerinin "imar-ihyası" gençleştirme başlığı altında düzenlenmiş,
- ✓ "rehabilitasyon" çalışmaları ardıç, fıstıkçamı, kestane, defne, ıhlamur cinsleri/türleri özelinde ayrıntılandırılmış;
- ✓ çok daha önemlisi, deyim yerindeyse "durup dururken" bir de "gençleştirme" çalışmalarına konu edilecek "çöken ve çökmekte olan ormanlar"^{**} tanımı yapmıştır.

Öte yandan, "rehabilitasyon" çalışmalarına OGM'nin tüm SP'lerinde de yer verilmiştir. Örneğin, 2010-2014 döneminde uygulanacak SP'sinin "Ormanların Geliştirilmesi: "Mevcut Ormanları Geliştirmek, Verimliliğini Artırmak ve Alanlarını Genişletmek." başlıklı 2. "stratejik Amaç" kapsamında "Ormanların Geliştirilmesi ile İlgili Stratejiler"den birisi

* "Kapalılık", orman ekosistemini oluşturan ağaçların tepe çatılarının gökyüzünü örtme oranı anlamında kullanılan bir ormancılık terimidir. İlgili bildirmedeki açıklamaya göre; "kapalılık" oranı %71 ve daha fazlaysa "3 Kapalı", %41-70 "2 kapalı", %11-40 "1 kapalı", %1-10 "boşluklu kapalı" sayılıyor(muş). "Mak..." kısaltması ise "maki" ekosistemleri yerine kullanılıyor(muş).

** Bildirmede "çöken ve çökmekte olan orman" şöyle tanımlanmıştır:

"... birbirini takip eden tabii yaşam evrelerinden olan, oluşum ve optimal kuruluşa ulaşma evrelerini geçirdikten sonra yaşlanma veya çökme evrelerini yaşayan, fizyolojik yaş sınırına erişmiş, zamanında gerekli gençleştirme çalışmaları yapılmadığı için sürekliliği tehlike altına girmiş, çözümlene süreci yaşayan ormanlardır." (Sayfa 55).

Tam da orman ekolojisinden hiç mi hiç anlamayan bir mühendis kafaya yaraşır bir tanım; çok yazık !

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

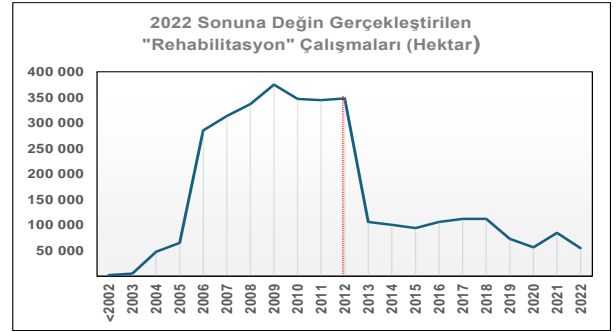
"Bozuk orman alanlarının ağaçlandırma ve diğer imar uygulamalarıyla (rehabilitasyon) verimli ormanlara dönüştürülmesi."

olarak belirlenmiştir.¹⁶ Ayrıca "Bozuk Ormanların Rehabilitasyonu" başlığı altında yer verilen "Hedef 2.2." olarak da şu açıklama yapılmıştır:¹⁷

"Her yıl 300.000 hektar bozuk orman alanında rehabilitasyon çalışması yapılacak, verimli orman alanı 12.000.000 hektara çıkarılacaktır. Son envanter verilerine göre ülkemizde 10 milyon hektar bozuk ve yarı bozuk karakterde verimsiz orman alanı bulunmaktadır. Bu alanların gerek rehabilitasyon gerekse ağaçlandırmalarla verimli hale getirilmesi ve böylece verimli orman alanının artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca bozuk orman alanlarındaki zengin odun dışı orman ürünleri potansiyelinin ekosistem dengesi içerisinde korunması, değerlendirilmesinde köy tüzel kişiliklerine öncelik verilmesi ve bu hususta ilgili resmi ve sivil kurumların desteklerinin sağlanmasına çalışılacaktır."

Kimi ağaç ve ağaçlık türleri/cinsleri özelinde "eylem planları" da hazırlanan bu süreçte;

- ✓ 1992-2022 yılı döneminde toplam 3392 bin hektar;
- ✓ 2009 yılında 379,7 bin hektar olmak üzere 2007-2012 döneminde yılda ortalama 344,1 bin hektar

"orman rehabilitasyonu" çalışması yapılabilmektedir. Ancak, bu çalışmalar dönemin Orman Genel Müdürlü'nün 2011 yılı sonunda görevden ayrılmasıyla birlikte hızla azaltılmış; 2022 yılında 55,1 bin hektara düşürülmüştür.¹⁸ Bu gerçek, OGM'nin 2024-2028 döneminde uygulanacak son SP'sinde şöyle belirtilmiştir:¹⁹

"Verimsiz orman alanlarının rehabilite edilerek verimli hale getirilmesi maksadıyla 2010-2022 döneminde toplam 1.940.885 hektar alanda rehabilitasyon çalışması sonuçlandırılmıştır. Bununla birlikte rehabilitasyon uygulamalarında plan dönemleri itibariyle giderek azalan bir gerçekleşme söz konusu olup, IV. Plan dönemi yıllık ortalama en az rehabilitasyon uygulaması yapılan dönem olmuştur."

Peki ama neden? Ne yazık ki SP'de bu azalmanın nedeni açıklanmamıştır.

Ancak, ilginçtir, tüm bu düzenlemeler, çalışmalar yapılırken 6831 sayılı yasada "rehabilitasyon" - "rehabilite etmek-" ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmuyordu. Bu doğrultudaki ilk yasal düzenlemeyse 6831 sayılı yasanın 2011 yılında getirilen Ek Madde 12'yle yapılmıştır. Üstelik Ek Madde 12'yle "rehabilitasyon" çalışmalarının amacı ile kapsamı da değiştirilmiştir:

"**Bozuk veya verimsiz orman alanları;** ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve **rehabilitasyon** çalışmalarına konu edilir. Bu alanlarda; mevcut türlerden **gereklenen** korunur, **aşılabilir** ve/veya rehabilite edilir. Ayrıca **orman içi boşluk alanlar**, bölgede doğal olarak yetişen türlerle ekim, dikim ve **aşılama** suretiyle **imar-ihya** ve/veya rehabilite edilerek **doldurulur**."

Bu düzenlemenin amacının "bozuk veya verimsiz orman" (?) sayılan **orman ekosistemlerinin** "verimli"? sayılabilecek orman ekosistemlerine dönüştürülmesi olduğu söylenebilir mi? Uygulamalar bakarak yanı veriyorum: Hayır, kesinlikle söylenemez ! Bu düzenleme doğrultusunda yapılan uygulamalar çoğunlukla "devlet ormanı" sayılan yerlerden yararlanmanın özelleştirilmesine; bu kapsamda söz konusu yerlerin/maki ve orman ekosistemlerin özel meyve bahçelerine dönüştürülmesine yöneliktir.

(Fotoğraf: OGM, Ormanların Rehabilitasyonu ve 2006 yılı Faaliyetleri, (tarihsiz), kapak)

* Alıntıdaki vurgulamaları dikkatinizi çekmek amacıyla ben yaptım. Çünkü bu söylemler orman ekolojisi alanının gerekleriyle bağdaştırılmaz.

SORULAR ve YANITLAR

Sanırım bu noktada şöyle bir ara değerlendirme yapabilirim: “Rehabilitasyon” adı altında gerçekleştirilen çalışmaların tümünün ekolojik ve teknik gereklere uygun biçimde yapıldığı, “başarılı” olduğu varsayılırsa bile 2022 yılında geriye ülkemizde en az 6145,3 bin hektar “rehabilitate edilmesi” gereken “orman” sayılan yer/maki ve orman ekosistemi kalıyor. Ki, “boşluklu kapalı sayılan alanlarının genişliği, OGM’nin gerek 2022 yılı “faaliyet raporu” gerekse 2024-2028 döneminde uygulanacak SP’inde hâlâ 9537,2 bin milyon hektardır. Eğer bundan sonra “rehabilitate” edilmesi gereken yeni yerler/maki ve orman ekosistemleri de oluşmaz 😊 ve çalışmalar son on yılın yıllık ortalaması olan 90,2 bin hektar düzeyinde kalırsa – ki, *2022 yılında 55,1 bin hektara düşmüştür* - ve çalışmaların tüm aşamalarında başarılı olunursa 😊 2022 yılındaki tüm “boşluklu kapalı” sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin “rehabilitate” edilebilmesi için en az 108 yıl gerekecektir !

Bu gerçeklikler karşısında sizce de şu soruların sorulması ve yanıtlanması gerekmiyor mu:

- ✓ “Rehabilitasyon” çalışmaları neden azaltılmıştır?
- ✓ “Rehabilitate” çalışması yapılmayan en az 6145,3 milyon hektar “boşluklu kapalı orman” sayılan yerler ile bu yerlerdeki orman ve maki ekosistemleri ne olacaktır? Sözgelimi, iklim değişikliklerinden en çok etkilenmesi olası bu gibi yerler/orman ekosistemleri “yazgılarına” mı terk edilecektir? Yoksa, örneğin
  - gerçek ve tüzel kişilerin “özel ağaçlandırma” adı altında özel meyve bahçelerine yahut odun tarlalarına dönüştürme uygulamaları giderek yaygınlaştırılacak mıdır;
  - 6831 sayılı Orman Kanunu’na 2018 yılında getirilen Ek Madde 16’ya dayanarak Cumhurbaşkanı kararıyla “orman” sayılmaması sürdürülecek midir;
  - “devlet ormanı” sayılan yerlerin ormancılık dışı amaçlarla kullanılması seçenekleri daha da artırılabilecek, dahası yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerce mülk edinilmesi sağlanacak ya da kullanım hakkı kısa ya da uzun dönemli sözleşmelerle kiralanacak mıdır?

Benim yanıtlarıma kestirebilirsiniz ama ben sizin yanıtınızı öğrenmek isterdim.

Öte yandan, bana sorarsanız “rehabilitasyon” çalışmaları sırasında

- ✓ baltalık olarak yönetilen orman ekosistemlerini “*en az emek ve masrafla verimli koru ormanlarına dönüştürme*” vb ekonomik getiriye en çoklama dışında ekolojik herhangi bir somut amaç gözetilmemiş;
- ✓ ülkesel ve bölgesel düzeyde uzun dönemli tümleşik “orman rehabilitasyon planları” hazırlanmamış;
- ✓ yerine getirilecek ekolojik, teknik ve yönetsel koşulları hukuksal olarak düzenlenmemiş; Ek 1’de de gördüğümüz gibi, herhangi bir ölçüte göre önceliklendirme yapılmamıştır.

***

Bu durum, ormancılığımızın başlıcalarını yukarıda örneklendiğim düzenleme ve uygulamaları işlevsel, yersel ve zamansal olarak yönlendirecek **geniş anlamda kamusal** bir “temel amaçtan” yoksun olmasının da sonucudur. Öyle ki, bu yoksunluk, ormancılığımızın her alanıyla siyasal iktidarlar ile sıkça değiştirilebilen üst düzey yöneticilerin “aklına esenleri aklına estiği” biçimde yapıldığı bir tür “yap-boz” oyununa dönüştürülmesini kolaylaştırmıştır. Bu durum, başta iklim değişiklikleri olmak üzere ülkemizdeki ekolojik, ekonomik ve toplumsal koşulları büyük ölçüde etkileyebilecek olumsuz gelişmelerin yıkıcılığını daha da artırabilecektir. Tutarlı, olağan koşullarda kararlılıkla gözetilecek; öğretimden yönetime, hukuksal düzenlemelerden ekolojik ve teknik işlemlere değin yönlendirici olabilecek geniş anlamda kamusal “temel ormancılık amacının” ortaya konulması bu olasılığı en aza indirebilecektir.

Öte yandan, yaygın olarak sanıldığı gibi, geniş anlamda kamusal “temel ormancılık amacının” ortaya konulması, yalnızca ormancılık kamuoyunu ilgilendiren bir sorunsal değildir: Başta “doğa koruma” olmak üzere ekonomi politik, toplumbilim, kamu yönetimi ve hukuk alanlarında uğraş veren kişi ve kuruluşların da bu sorunsal tartışma gündemleri alması, bu da yetmez bence; bu amaç doğrultusunda yapılacak uygulamaları izleyebilecek ve değerlendirebilecek biçimde bilgilenmeleri de gerekiyor.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

“SON SÖZ” yerine “TARTIŞMA”...

“Hadi oradan. Son sözler yeterince doğru söz söylememiş aptallar içindir.
(Karl Marx)

(Kaynak: TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı. “Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Milli Seferberliği Eylem Planı (2008-2012), sayfa 16.)

K. Marks’ın “aptal” saydıklarından olmadığımı sanıyorum 😊. Bu nedenle “sonsöz” söylemek yerine “tartışmayı” yeğliyorum.

2022 yılı verilerine göre

- ✓ ülke yüzeyinin yaklaşık %30’unu yöneten, bu alan üzerindeki başta orman ekosistemleri olmak üzere tüm doğal varlıkları işleten/işlettiren;
- ✓ yaşamsal önemde ekolojik, ekonomik ve toplumsal çalışmalar yapması beklenen;
- ✓ çalışmalarını anayasal olarak da güvenceye alınmış,
- ✓ toplam 36,6 milyar TL olan bütçe gelirlerinin %73,3’ünü “döner sermaye” -orman ürünleri ve hizmetleri satışından sağlanan gelirler- olanaklarından karşılayan;
- ✓ 44,2 bin kişi çalıştıran,
- ✓ doğru yönlendirilip değerlendirilebildiğinde çalışmalarını kamuoyunca çeşitli biçimlerde desteklenebilen

OGM’nin başarımlarını düzeyi, amacınıza göre çeşitli ölçütlere göre değerlendirilebilir. Çoğunlukla yapıldığı gibi, yalnızca varlıksal olarak mutlak sayısal ölçütlerle – örneğin hektar olarak alan genişliği, m3 olarak odunsu ürün artımı ve birikimi vb- yetinildiğinde şöyle bir değerlendirme yapılabilir:²⁰

(i) “Bardağın dolu yanına” göre değerlendirme 😊 :

- ✓ “Orman” Sayılan yerlerin nitelik ve niceliğindeki gelişmeler:

Envanter Yılı	Orman Formu	Normal Orman		Boşluklu Kapalı Orman		Toplam	
		Hektar	Yüzde	Hektar	Yüzde	Hektar	Yüzde
1973	Koru	6.176.899	30,58	4.757.708	23,55	10.934.607	54,13
	Baltalık	2.679.558	13,27	6.585.131	32,60	9.264.689	45,87
	Toplam	8.856.457	43,85	11.342.839	56,15	20.199.296	100,00
2022	Koru	13.357.019	57,46	8.891.661	38,25	22.248.680	95,71
	Baltalık	350.824	1,51	645.496	2,78	996.320	4,29
	Toplam	13.707.843	58,97	9.537.157	41,03	23.245.000	100,00

“Orman” sayılan yerler/orman ekosistemlerinin **genişliği** %15,1 artmıştır !

- ✓ “Orman” sayılan yerlerdeki oduncu ürün varlığı (Servet):

Envanter Yılı	Orman Formu	Normal Orman		Boşluklu Kapalı Orman		Toplam	
		Metreküp	Yüzde	Metreküp	Yüzde	Metreküp	Yüzde
1973	Koru	758.732.197	81,10	54.349.847	5,81	813.082.044	86,91
	Baltalık	88.300.818	9,44	34.129.288	3,65	122.430.106	13,09
	Toplam	847.033.015	90,54	88.479.135	9,46	935.512.150	100,00
2022	Koru	1.656.185.782	95,38	64.870.635	3,74	1.721.056.417	99,12
	Baltalık	12.053.366	0,69	3.292.217	0,19	15.345.583	0,88
	Toplam	1.668.239.148	96,07	68.162.852	3,93	1.736.402.000	100,00

Orman ekosistemlerindeki toplam **odunsu ürün birikimi** nicelik olarak %86,5 artmıştır !

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

✓ "Orman" sayılan yerlerdeki odunsu ürün yıllık artış (Cari Artım):

Envanter Yılı	Orman Formu	Normal Orman		Boşluklu Kapalı Orman		Toplam	
		Metreküp	Yüzde	Metreküp	Yüzde	Metreküp	Yüzde
1973	Koru	20.791.672	74,09	1.343.744	4,79	22.135.416	78,88
	Baltalık	4.813.197	17,15	1.114.592	3,97	5.927.789	21,12
	Toplam	25.604.869	91,24	2.458.336	8,76	28.063.205	100,00
2022	Koru	45.183.944	94,53	1.727.867	3,61	46.911.811	98,14
	Baltalık	678.743	1,42	209.446	0,44	888.189	1,86
	Toplam	45.862.687	95,95	1.937.313	4,05	47.800.000	100,00

Orman ekosistemlerinin **yıllık odunsu ürün verim gücü** %70,3 artmıştır !

Ülkemizin ekolojik, yanı sıra değişen ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulların da etkili olduğu bu "gidişat" karşısında OGM, Türkiye Orman Varlığı 2020 başlıklı yayınında da yapıldığı gibi (sayfa 19-21), kendi ürettiği bu verilere dayanarak ne denli övünse azdır.

(ii) "Bardağın boş yanını" gören değerlendirme 😊 :

2020'li yıllarda bile

- ✓ "orman" sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin %41'ini oluşturan 9,5 milyon hektar, "bozuk"/"verimsiz"/"boşluklu kapalı orman" sayılıyor;**
- ✓ "orman" sayılan yerlerin/orman ekosistemleri, bu kapsamda "boşluklu kapalı orman" sayılan yerlerin/ekosistemleri de ülke yüzeyine eşitsiz dağılmıştır;
- ✓ aşağıdaki çizelgede de gördüğünüz gibi, "orman" sayılan yerlerdeki orman ekosistemlerinin ağaç ve ağaççık türü çeşitliliği olumsuz (?) doğrultuda değişmiştir:

Ağaç Türleri	2006(1)		2020(2)	
	Hektar	%	Hektar	%
Meşe	6426277	30,3	6747400	29,8
Kızılçam	5420525	25,5	5215292	23
Karaçam	4202298	19,8	4199623	18,5
Kayın	1751484	8,3	1878049	8,3
Sarıçam	1239578	5,8	1410177	6,2
Göknar	626647	3	511703	2,3
Ardıç	447493	2,1	1472988	6,5
Sedir	417189	2	402319	1,8
Ladin	297397	1,4	365845	1,6
Kızılağaç	95103	0,4	125531	0,6
Kestane	88773	0,4	81232	0,4
Sahilçamı	77092	0,4	55498	0,2
Kavak	69810	0,3	22525	0,1
Fıstıkçamı	42618	0,2	175378	0,8
Dışbudak	14110	0,1	10398	0
TOPLAM	21216394	100	22673958	100

Kaynaklar:

- 1) OGM, Orman Varlığımız; Orman Genel Müdürlüğü, 2006; Sayfa 55.
- 2) Türkiye Orman Varlığı 2020; Orman Genel Müdürlüğü, 2020; Sayfa 29.

* OGM'nin sıkça gönderme yaptığım kitapçığında da belirtildiği gibi; "...*artan verimli koru ormanlarımızın yanında 1 kapalı koru ormanlarının ve bozuk koru ormanlarının artması düşündürücüdür.*"! Gerçekten de, "koru ormanı" olarak yönetilen "boşluklu kapalı" "orman" sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin genişliği 1973'de 4758 bin hektar iken 2022 yılında 8892 bin hektara çıkmıştır. Bu, tanımlardaki değişikliklerden de kaynaklanabilir kuşkusuz. Böyle de olsa, Orman Genel Müdürü, 5-9 Şubat 2023 günlerinde, siyasal iktidarın "kamuda tasarruf" açıklamalarına karşın yine Antalya'da ve yine lüks bir otelde yapılan "Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri Araştırma İhtisas Grupları Toplantısı"nda bakın nasıl da övünmüş:

"Orman Genel Müdürlüğü, **son yirmi yılda planlama kültürünü ulusal ormancılık programı ve stratejik planlama yaklaşımı ile pekiştirmiş, ülke ormancılığına özgü sürdürülebilir orman yönetimi ölçüt ve gösterge seti geliştirerek diğer ülkelere örnek olmuştur. Dünyada ormansızlaşma konuşulurken, ülkemiz, gerçekleştirdiği ağaçlandırma çalışmalarıyla FAO Orman Değerlendirme Raporuna göre, 2010-2020 yılları arasında ormanlarını en fazla genişleten 6. ülke olmuştur.**" (Vurguları ben yaptım YÇ)

"İtibardan tasarruf olmazmış ya 😊 ! Tek sözcükle değerlendireyim: Ayıptır !

** Merak ediyorum: 2022 yılı verileri üretilirken 2022 yılı sonun değin "rehabilit" edildiği öne sürülen toplam 3,4 milyon hektar, yanı sıra, 2022 yılı sonuna değin "2B" uygulamalarıyla artık hukuksal olarak "orman" sayılmayan 645 bin hektar ile ormancılık dışı kullanımlar için verilen yaklaşık 400 bin hektar alanda olup bitenler dikkate alınmadı mı acaba?

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

Açıktır ki bunlar, değiştirilmesi gereken ve olanaklı olan gerçekliklerdir. Peki ama nasıl ? Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında ormancılığımızda atılması gereken ilk adımlardan birisi de bu sorunun gerçekçi biçimde yanıtlanması ve gereğinin yapılması olmalıdır bence. Kısacası,

Cumhuriyetin ikinci yüzyılında "temel ormancılık amacı" ne olmalıdır?

Bence, en azından OGM özelinde "temel ormancılık amacı"

- (1) "orman" sayılan yerler ile bu yerlerdeki maki ve orman ekosistemlerinin korunması,
- (2) 2022 yılında da 9,5 milyon hektar olduğu öne sürülen "boşluklu kapalı"/"bozuk"/"verimsiz" orman sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin kendini olası iklim değişikliklerine direnebilecek doğrultuda iyileşmesine katkıda bulunulması,
- (3) toplumun orman ekosistemlerinin sunduğu ürün ve hizmetlere yönelik gereksinmesinin devamlı ve dengeli biçimde karşılanması,
- (4) Ekolojik, toplumsal, ekonomik koşulların gerektirdiği yerlerde orman ekosistemi oluşturulması

olmalıdır ! Ancak ben böylesine genellemeci bir yaklaşımla ormancılığın genel ve ülkemize özgü tüm gereklerini – "sorunlarını"?- sıralamayacağım; onların ormancılığımızın "olmazsa olmaz" koşulu olarak her koşulda yerine getirilmesi gerekecektir. Ama bu bağlamda, "önerenin bir yüzü kara..." diyerek 😊 şu tezi öne süreceğim:

Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılının öncelikli "temel ormancılık amacı", öncelikle 9,5 milyon hektar "boşluklu kapalı"/"bozuk"/"verimsiz"/"çöken orman" sayılan yerlerin/orman ekosisteminin kendisini olası iklim değişikliklerine de direnebilecek biçimde yeniden üretebilme yetisi kazanabilmesini desteklemek, ormancılığımızı tüm alanlarıyla bu doğrultuda yeniden yapılandırmak olmalıdır !

Gerekçelerimi şöylece özetleyebilirim:

- ✓ Ülkemizin yaşamsal önemde ekonomik sorunları var ve bu sorunların 1980'den bu yana, özellikle de 2000'li yıllarda uygulanan ekonomi politikaları sürdürüldükçe uzun dönemde de çözümlenebilmesi olası değildir. Bu durum başta ağaçlandırma olmak üzere temel ormancılık yatırımlarına ayrılacak kaynakları kısıtlayabilecektir.
- ✓ İklim değişikliklerinin olası olumsuzluklarının görece fazlaca etkilediği ve etkileyebileceği ekosistemlerden birisi de orman ekosistemleridir. Dolayısıyla orman ekosistemlerinin bu olumsuzluklara karşı direnme gücünün artırılması gerekiyor. Bu zorlu gerekliliğin şimdilerdeki ormancılık düzeni ve egemen ormancılık ideolojisiyle yerine getirilebilmesi olası değildir.
- ✓ Ülkemizde özellikle orman ekosistemi oluşturma amaçlı ağaçlandırma çalışmalarında çeşitli olumsuzluklar yaşanıyor. Bu olumsuzlukların başlıcaları OGM'nin çokça yararlandığı kitapçığında da her nasılsa şöyle açıklanmıştır:²¹

"Ancak ağaçlandırma çalışmaları ile her türlü örtünün makine veya işçi gücü ile tam alandan kaldırılması ve dikim gibi pahalı, klasik ve şablonal sistemler kullanılmıştır. Bunun için büyük finans kaynaklarına ihtiyaç duyulmuş ve bu kaynakların bulunmasında ciddi sıkıntılarla karşılaşmıştır. Geniş alanlardaki ağaçlandırma çalışmaları esnasında bazı önemli hatalar da yapılmış ve yapılan yanlışlıklar 10, 20 yıl sonra görülmeye başlanmıştır. Bunlardan bazıları;

- Yanlış orijinli fidanlarla kurulan meşcerelerde biyotik ve abiyotik zararlılar meydana gelmiş ve beklenen odun hasılatı gerçekleştirilememiştir.
- Dışarıdan getirilen türlerde adaptasyon sorunları yaşanmış ve lokal türlere ihtiyaç olmuştur.
- Ağaçlandırmalarda ağırlıklı olarak çam türlerinin kullanılması ile yangına oldukça hassas aynı yaşlı genç ormanlar meydana getirilmiş ve büyük yerleşim merkezlerinde önemli problemler oluşturulmuştur.
- Her türlü örtünün kaldırılması ile lokal türler ve ırklar yok edilmiş, bu alanlarda tür ve genetik fakirlik meydana getirilmiştir.
- Büyük alanların otlamaya kapatılması ile bazı yörelerde sosyal problemler meydana gelmiştir." (Vurgulamaları ben yaptım YÇ)

Bu açıklamada yaptığım iki vurgulamaya dikkatinizi çekmişim sanırım:

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- o OGM'nin “rehabilitasyon” çalışmalarına yönelmesinin gerekçesi: Görece yüksek maliyetli ağaçlandırma çalışmalardan kaçınması.
- o Yıllardır yapılan ağaçlandırma çalışmalarında yaşanan olumsuzlukların boyutları.

İlk gerekçe “ekonomi için orman” temelli ormancılık anlayışını yansıtmaması bakımından önemlidir kuşkusuz. Ancak, ikinci gerekçe gerçekten de çok hüzün verici. Çok daha önemlisi, bunlar, nedenleri gerçekçi olarak belirlenip gerekli “derslerin çıkarılmasını” zorunlu kılan saptamalardır. “- Peki, ders çıkarılıp gerekli önlemler alınmış mıdır?” dersiniz, OGM'nin en son beşincisi hazırlanan SP'leri, yıllık “faaliyet raporları” ile “performans programlarından” hareketle söylüyorum: Hayır, hiç ders çıkarılmamıştır !

- ✓ Aşağıda, tüm eksikliklerine karşın “bir fikir verebileceğini” düşünerek 2022 yılı gerçekleştirmelerinden hareketle oluşturduğum çizelgede de gördüğümüz gibi “rehabilitasyon” çalışmalarının birim maliyeti ağaçlandırma ile doğal (?) ve yapay (?) gençleştirme çalışmalarından daha düşüktür:

Etkinlikler	TL/Hektar
Rehabilitasyon (Tesis+Bakım)	2277
Ağaçlandırma (Etüt-Proje+Tesis+Bakım)	13007
Doğal Gençleştirme	3167
Yapay Gençleştirme	5841

(Kaynak: OGM 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu 2022, sayfa 24-25)

- ✓ Kimi okurlara “fantezi” gibi gelecek sanırım: “Bozuk”/“verimsiz”/ “boşluklu kapalı” orman sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin iyileşmesini destekleme, bir bakıma, ormancılığımızın daha doğrusu ülkemizin “orman” sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinden yararlanmasının “diyeti” olarak da anlaşılmalıdır. Aşağıdaki çizelgede de gördüğümüz gibi, ormancılığımızın bu “diyeti” gerektiğince ödediği söylenemez çünkü:*

“Rehabilitasyon” Harcamaları ile Döner Sermaye Gelirleri (1000 TL)

Yıllar	“Rehabilitasyon”			Döner Sermaye Geliri (b)	% (a/b x 100)
	Tesis	Bakım	Toplam (a)		
2016	30676	6545	37221	2999409	1,24
2017	42690	13033	55723	3295474	1,69
2018	46468	16137	62605	3573555	1,75
2019	27657	14026	41683	5708003	0,73
2020	28131	13593	41724	7238599	0,58
2021	58489	23452	81941	14034205	0,58
2022	33157	21355	54512	30943085	0,18

Kaynak: OGM'nin ilgili yıllara ilişkin İdare Faaliyet Raporları

En son 2017 yılında yeniden düzenlenen Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Hizmetlerine İlişkin Yönetmeliğin 4. maddesi uyarınca sağlanan gelirlerle oluşan “sus payı” amaçlı parasal kaynak yetersizdir. Kaldı ki, Yönetmeliğin 5. maddesine göre bu kaynağın belirli olmayan bir kısmının

“b) Orman alanlarında, hazine arazilerinde ve sahipli arazilerde, gerçek veya tüzel kişilerce yapılacak veya yaptırılacak özel ağaçlandırma, özel imar-ihya ve özel orman fidanlığı tesisi ile bunların bakım, etüt ve projelendirilmeleri ile orman köyü nüfusuna kayıtlı olan ve o köyde ikamet eden gerçek kişilere gelir getirici türlerde yapacakları özel ağaçlandırma ve özel imar-ihya çalışmalarına verilecek hibeler...”

için de kullanılabilmesi olanaklıdır.

* Bu çizelgenin verdiği görüntünün çeşitli yönlerden eksik olduğu ayırdındayım kuşkusuz. Bir kez OGM'nin “rehabilitasyon” çalışmaları sırasında da yararlanılan alt yapı olanakları ile koruma ve işlendirme vb genel yönetim harcamalarını içermiyor. Ne yazık ki, benim “orman” sayılan yerler ile bu yerlerdeki orman ekosistemlerinden yararlanmanın parasal değerini tüm boyutlarıyla ortaya koyacak güncel verilere ulaşma olanakım yok. Ama gerektiğince anlamlı olmamakla birlikte şunu söyleyebilirim: OGM, 2022 yılında “döner sermaye” bütçesinden 26,6 milyar harcamış olmasına karşın orman ürün ve hizmet satışlarından 30,9 milyar TL gelir –“döner sermaye geliri”- sağlamıştır. Dilerim şu “ormancılığımızın diyeti” konusunu gerektiğince ayrıntılı olarak sorgulayabilecek birileri çıkar.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ Öte yandan, “rehabilitasyon”/“restorasyon” çalışmalarının olumlu yanları da varmış²². Örneğin “Bozulmuş orman ekosistemlerinin iyileştirilmesinin yararlıdır çünkü bu orman ekosistemleri bozulan ormanlar doğal durumlarına daha yakın yapısal özellikler taşır. Ek olarak; bu durumdaki orman ekosistemleri
- o daha kısa zamanda iyileşebilir ve kısa sürede ilerleme gösterebilir;
  - o yitirilmiş biyolojik çeşitlilik daha kolay geri kazanılabilir;
  - o ağaçların büyüme hızlanabilir; yabanıl yaşam daha çabuk toparlanabilir.”

Kısacası, bu gerçekliklerden hareketle diyorum ki, ülkemiz yersel dağılımı dengesiz de olsa “orman” sayılan alan varlığı yönünden yoksul değildir ama

- o “orman” sayılan yerlerdeki orman ekosistemlerinin günümüzde bile yarısına yakını “bozuk”/“verimsiz”/boşluklu kapalı”/“çöken” sayılan bir durumdadır;
- o en azından olası iklim değişiklikleri bu yerlerin/orman ekosistemlerinin “iyileşmesine” katkıda bulunulmasını zorunlu kılıyor;
- o siyasal iktidarsa bu gibi yerleri daha çok ekonomik ve popülist amaçlarla ormancılık dışı etkinliklere açmayı yeğliyor.

Dolayısıyla bu yerlerin her anlamda “kurtarılması” gerekiyor. “Bozuk”/“verimsiz”/“boşluklu kapalı”/“çöken orman” sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin kendisini olası iklim değişikliklerine de direnebilmek biçimde yeniden üretebilme yetisi kazanabilmesini desteklemek, bu gereğin yerine getirilebilmesinin öncelik koşullarından birisidir !

“Adım gibi” biliyorum: Çoğu meslektaşım – *kimbilir, belki de tümü-* bu öneriyi özellikle yaşadığımız günlerde yerine getirilebilmesinin, deyim yerindeyse “balığın kavağa çıkması” denli olanaksız olduğunu düşünecek, ciddiye almayacaktır. Saygı duyarım ama katılmam, dahası, neredeyse geleneğe dönüşmüş bir teslimiyet olarak OGM’nin insafına bırakılsın da gerçek ve tüzel kişiler tarafından özel zeytin, badem, ceviz, kestane vb meyve bahçelerine, “odun tarlalarına mı” dönüştürülsün ya da Cumhurbaşkanlığı tarafından “orman” sınırlarına mı çıkarılsın?”

Her durumda geniş anlamda kamu yararını gözeten hangi yürek buna katlanabilir? Sizi bilmem ama benim katlanamaz !

• Nasıl?

“Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz.”

(Mustafa Kemal, 26 Ağustos 1921)

Bu bağlamda “- Mustafa Kemal’in bu sözünü anımsatmanın ne gereği var?” demeyeceğinizi umuyorum. Çünkü ülkemizin, bu kapsamda ormancılığımızın artık tek başına ele alınarak, çözümlenebilmesi bir yana, anlamlı biçimde tartışılacak bir sorunu kalmamıştır bence. Birbirleriyle etkileşimli bu sorunlar bütünü içinde ormancılığımızın, dolayısıyla maki ve orman ekosistemlerimizin de geleceği iyiden iyiye karartılmıştır. Bu nedenle, “boşluklu kapalı” sayılan yerlerin/maki ve orman ekosistemlerinin iyileşmesinin desteklenmesini de ülkemizin, dolayısıyla ormancılığımız ile “devlet ormanı” sayılan yerlerdeki tüm ekosistemlerin “ülkesel kurtuluş ve yeniden kuruluş savaşımının” bir boyutu olarak ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Bu, yerine getirilmesi her kesimden birey ve meslek örgütüyle yalnızca ormancılık kamuoyuna bırakılabilecek bir gereklilik değildir: Çevre/doğa/orman koruma çabalarına girebilen kişi ve kuruluşlar ile ekonomi politik alanda uğraş verenlerin de, deyim yerindeyse, “ellerini taşın altına koymasını” zorunlu kılan bir gerekliliktir.

***

Ben “orman ekosistemi iyileştirme” –*orman “rehabilitasyonu” ya da “restorasyonu” yahut “imar-ihya”-* uzmanı değilim; bu alanda herhangi bir deneyimim de yok. Böyle bir “uzman” var mı, onu da bilmiyorum*. Dolayısıyla, bu bağlamda “imar-ıslah/ihya”, “rehabilitasyon”, “restorasyon”- çalışmalarını kapsayacak biçimde

* Orman fakülteli bir dostumun da yardımıyla sorduğum: Kimi orman fakültelerinin orman mühendisliği, peyzaj mimarlığı bölümlerinde “ekolojik restorasyonun temelleri”, “restorasyon ekolojisi”, “bozuk sahaların onarımı”, “verimsiz ormanların ıslahı” vb başlıklı kimileri seçmeli kimileri ise “lisansüstü” ve “doktora” derslerinin bulunduğunu öğrenebildim. İçeriklerini inceleyemedim, bilmiyorum.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

<<“bozuk”/“verimsiz”/“boşluklu kapalı”/“çöken” orman sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin kendisini olası iklim değişikliklerine de direnebilecek biçimde yeniden üretebilme yetisi kazanmasını desteklenmesine>>

katkıda bulunabileceğini düşündüğüm politika ve ilke önerilerimi, “gölge boksı” yapmak gibi de olsa “tartışmaya” açacak; bu “tartışmalar” sırasında OREKİD kısaltmasını kullanacağım 😊. Umarım, “tartışmaya” değer bulursunuz.

- 1) Ormancılığımızda aşılması gereken bir kavramsal ve teknik söylem –“terminoloji”- kargaşası yaşanıyor. Öykünme, aktarma, çeviri kolaycılığı, özensizlik OREKİD alanında da öylesine yaygın ki, konuyla ilgilenen “akademisyenler” arasında bile genel olarak benimsenmiş bir tanım, açıklama ve söylem yok. Örneğin, OREKİD çalışması yapılacak yerler/orman ekosistemleri hangi özellikleri nedeniyle böyle bir uygulamaya konu edilecektir? Sözelimi, OGM’nin kullandığı “verimli”, “bozuk” ve son yıllarda da “boşluklu kapalı” sayılan yerler/orman ekosistemleri için benimsediği “*Ağaçların tepe çatılarının %10 ve daha az oranda alanı örttüğü ormanlardır*” tanımı yeterince açıklayıcı mıdır? Öyleyse eğer, “*Ağaçların tepe çatılarının alanı %10’dan daha çok oranda örtmesi*”, bu amaçla birim alandaki ağaç varlığının artırmak ya da var olan ağaçların tepe çatılarını genişletici önlemler almak yeterli olacak mıdır? Öte yandan daha önce belirttiğim gibi, OGM, henüz bu söylemlerde bir tutarlılık sağlanmamış olmasına karşın, 2024 yılında yayımladığı 317 sayılı bildiriyle bir de “çöken ve çökmekte olan ormanlar” 😞 😊 kavramını gündeme getirmiştir. Ormancılığımızın çeşitli alanlarında çokça yaşanan böylesi kargaşalar aşılmalı; bu kapsamda OREKİD çalışmalarına ilişkin de tutarlı ve anlamlı bir kavramsal çerçeve oluşturulmalıdır.
- 2) Bildiğiniz gibi, orman ekosistemlerinin doğal değişme ve gelişme yetisini yitirmesi, ülkemizde de yalnızca doğal değişme ve gelişmelerin sonucu değildir; insanların çeşitli etkinliklerinin yanı sıra yanlış ormancılık uygulamaları da böylesi sonuçlara yol açabiliyor. Ne var ki, ülkemizde bu gerçeklik tüm boyutlarıyla gerektiğince ayrıntılı biçimde – *yer/yöre, yapısal özellikler, nedenler vb-* sorgulanmıyor. Ne TUOP’da ne OGM’nin beş SP’si ile “faaliyet raporlarında” ne de Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Göstergeleri 2019 Türkiye Raporu’nda bu içerikte veri/bilgi var. “Doğru tanı –“teşhis”- doğru sağaltımın –“tedavinin”- önkoşuludur” ilkesinin gereği olarak öncelikle bu yoksunluğun giderilmesi gerekiyor.
- 3) “Orman” sayılan yerlerin/orman ekosistemlerinin “bozuk”/“verimsiz”/“boşluklu kapalı” sayılabilecek duruma gelmesi, en azında ülkemizin içinde bulunduğu koşullarda, en azından şimdilik (?) bitimli bir süreç değildir. Dolayısıyla bu sürecin uzun dönemde de olsa durdurulması ile bu gibi yerlerin/orman ekosistemlerinin iyileşme yetisi kazanmalarının desteklenmesi kapsamındaki çalışmalar birbirinden soyutlanmaksızın tasarlanıp planlanmalı ve projelendirilerek yürütülmelidir.
- 4) Ormancılığımızda OREKİD çalışmalarında “*imar-ıslah/ihya*” ve “*rehabilitate*” - ya da “*restore*”- edilecek olan nedir; ekosistem mi yoksa orman ekosisteminin de içinde bulunduğu ortam mıdır –“*bölme, bölmecik, havza, mikro havza*”-? İlgili bildirilerde, örneğin 2024 yılında çıkarılan ve onca deneyime karşın son derece eksikli bir düzenleme olan 317 sayılı bildiriye göre de

“%10 ve daha aşağı olan boşluklu kapalı ormanlık **alanlar** ile üzerinde bitki örtüsü bulunmayan **orman içi açıklıklar** rehabilitasyon çalışmalarına konu...”

edilecekmiş !²³ Öyle anlaşılıyor ki, bu “**alanlar**”, üzerlerindeki meşcerelerin, dahası, “orman içi açıklıkların” bile 😞 “iyileştirilerek “rehabilitate” edilmesinden” söz ediliyor.** Başka bir söyleyişle; bu yaklaşımda “alanların” iyileştirilmesi amaç, meşcerelerin “iyileştirilmesi” ise araçtır ! Bu, indirgemeci, deyim yerindeyse “tek ağaca bakmaktan ormanı görememe” yaklaşımdır: Açıktır ki konuya

* Yerin geldiğinde hep söylüyorum ama bu bağlamda bir kez daha söyleyeceğim: “Orman içi açıklıklar”, oluşum biçimlerine göre içinde bulunduğu orman ekosisteminin ekolojik işlevleri son derece önemli bir bileşendir !

**317 sayılı bildiriye “rehabilitate” tanımı şöyle:

“*Rehabilitasyon 1 kapalı ve boşluklu kapalı orman alanlarını, mevcut meşcerelerin gelişme dinamikleri ve büyüme enerjisinden maksimum derecede faydalanarak, orman ekosistemini bozmadan yetişme ortamına uygun tabii türleri yerinde korumak suretiyle en az emek ve masrafla iyileştirmektir.*” (Vurgulamaları ben yaptım)

Bu, bence, uygulamada çeşitli anlaşmazlıklara, kargaşaya ve dolayısıyla “kaş yaparken göz çıkarılmasına” yol açabilecek bu tanımdır.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

böyle yaklaşıldığında yapılacak çalışmalar "ağaçlandırma, gençleştirme vb işlemlerle sınırlı olacaktır.

Peki ama, sözgelimi alandaki yabanıl yaşam ile sucul ve toprak ekosistemleri vb, yanı sıra söz konusu soruna yol açan toplumsal ve ekonomik yapı ne olacaktır?

Öte yandan, açıktır ki, "alan" ile "meşcere odaklı işlemlerin amacı, kapsamı, niteliği, teknikleri, zamanlaması, yoğunluğu değişebilecektir. Bu nedenle ben, OREKİD çalışmalarının "havza", giderek "mikro havza" düzlemlerinde çok boyutlu tümleşik biçimde tasarlanmasını, planlanıp projelendirilmesini savunuyorum.

- 5) OREKİD çalışmalarında amaç ne olacak? Öyle ya; yapılacak çalışmalar ne denli "doğaya uyumlu"^{*24} olursa olsun, ortaya çıkacak ekosistem artık tümüyle önceki ekosistem olmayacaktır; oluşum sürecinin koşulları ile bu süreçte yapılacak işlemlere göre yepyeni bir ekosistem olacaktır. Bu yepyeni ekosistemden hangi işlevleri görmesi beklenecek; bu kimler tarafından nasıl belirlenecek? Ormancılığımızda özellikle orman gençleştirme, "imar-ihya/ıslah", "bakım" ile ekosistemi oluşturma amaçlı ağaçlandırma çalışmalarında gerektiğince sorulmayan sorulardan birisi de budur. Anlayamıyorum; bu soru sorulup ayrıntılı olarak yanıtlanmadığında söz konusu çalışmaların çeşitli aşamalarında uygulanacak tekniklerin niteliği, zamanlaması, yoğunluğu nasıl belirlenebilecek; kimileri için (!) daha da önemlisi, bu çalışmaların başarı düzeyleri hangi ölçütlere göre ve nasıl ölçülecektir? Bu yoksunluğun OREKİD çalışmalarında da giderilmesi gerekiyor.
- 6) Ormancılığımızda etkinliklerin, bu kapsamda OREKİD çalışmalarının da amaçsal, niteliksel, yersel -ülkesel, bölgesel -, zamansal ile toplumsal öncelikleri gerektiğince ayrıntılı olarak belirlenmiyor. Önceliklerin belirlenmesi sırasında çoğunlukla yalnızca ekolojik koşullar göz önünde bulunduruluyor. İlgili belgelerde belirlenen öncelikler ise gerektiğince göz önünde bulundurulmuyor. OGM'nin sıkça andığım kitapçığının 13. sayfasında "*Bozuk Ormanların İyileştirilmesinde Amaçların ve Önceliklerin Belirlenmesi*" başlığı altında yapılan açıklamalar yetersizdir.²⁵ Ayrıca ilgili yönetmelik ve bildirgelerde bu gereğin nasıl yerine getirileceğine açıklık getirilmemiştir. Dolayısıyla, Ek 1'de gördüğümüz gibi "rehabilitasyon" çalışmalarının yersel gereklilikleri ile 2022 yılı sonuna değin yapılabilen çalışmaların yersel dağılımı arasında bir uyum bulunmuyor.
- 7) OREKİD çalışmaları hem bireysel hem de kurumsal düzlemlerde dönemsel ve rastlantısal olarak yürütülüyor. Ne OGM'nin "hizmetiçi eğitim" ne TMMOB Orman Mühendisleri Odası'nın "mesleki deneyim kazanma" ne de ilgili gönüllü kuruluşlarının eğitim etkinliklerinde bu alanda uzmanlaştırıcı içerikte OREKİD amaçlı izlenceler var. Sözgelimi, ormancılık araştırma enstitülerinde özel olarak OREKİD alanında etkinlikte bulunacak bir "başmühendislik" bulunmuyor. Konuya çoğunlukla rastlantısal olarak "orman bakımı", "silvikültür" kapsamında değiniliyor. Bu yoksunluk giderilmelidir.
- 8) 6831 sayılı yasanın: 57. maddesi ile Ek Madde 12, OGM'nin yanı sıra gerçek ve tüzel kişilerin "bozuk"/"verimsiz"/"boşluklu kapalı"- sayılan yerleri/maki ve orman ekosistemlerini özel meyve bahçeleri ve odun tarlalarına dönüştürmesine olanak veriyor, maki ve orman ekosistemlerinin iyileştirilmesine yönelik çalışmaları ikincilleştiriyor. Bu maddeler, dolayısıyla başta Orman Amenajman Yönetmeliği ve Ağaçlandırma Yönetmeliği olmak üzere ilgili yönetmelikler ile genelge ve bildirgelerin bu olanağı düzenleyen kuralları yürürlükten kaldırılmalıdır. Ayrıca, çok yönlü/boyutlu korumanın yanı sıra OREKİD çalışmalarının da ormancılığımızın öncelikli etkinlik alanı sayılmasını sağlayacak, bu doğrultuda "gereğinin gerektiği gibi" yapılmasını hiçbir yönden – amaç, yıllık miktar, yöre, örgütlenme, yöntem ve teknik, eğitim ve öğretim, araştırma, gerekli parasal kaynak vb- rastlantıya bırakmayacak hukuksal düzenlemeler yapılmalıdır.

***

Ülkemizde ne yazık ki,

- ✓ ekonomik gelişme politikasını inşaat, turizm, madencilik vb arazi temelli rantçı etkinliklere dayandırmış bir siyasal iktidar,
- ✓ sözüm ona saçma sapan "insan için orman ekonomi için orman" özsözünü benimsemiş anti-demokratik ve popülist bir ormancılık yönetimi,

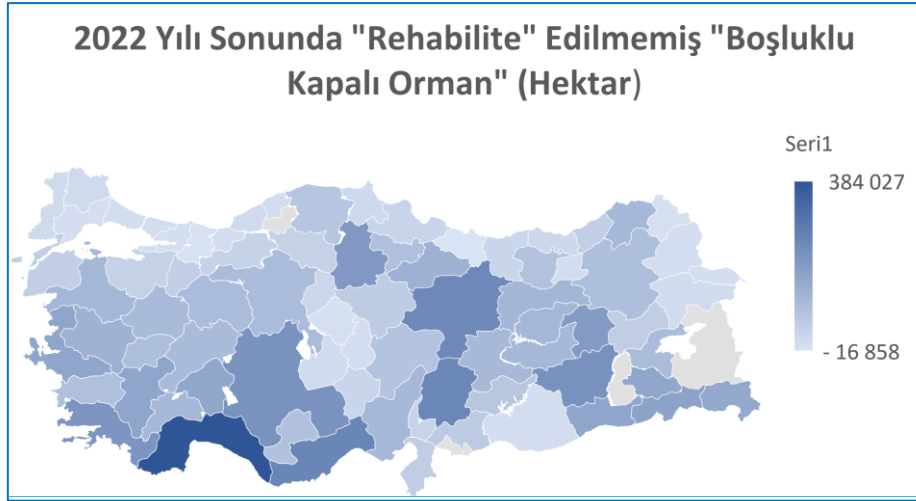
* "Doğaya uyumlu", saygıyla andığım mimar, sanat tarihçisi, ozan Cengiz Bektaş'ın bir söylemidir; bana sorarsanız "doğayla uyumlu", "doğaya uygun" vb söylemlerden çok daha anlamlıdır.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

- ✓ ülke genelinde olduğu gibi çoğunluğu siyasal iktidara ve yandaşlarına akıllamaz bir kolaylıkla teslim olmuş ormancı çalışanları ile meslek örgütleri
- ✓ ülkemizdeki, dolayısıyla ormancılığımızdaki değişme ve gelişmelerden neredeyse tümüyle soyutlanmış; bir bakıma kaçınılmaz olarak çoğunlukla işsiz kalacak orman mühendisi, teknisyen yetiştiren ormancılık öğretimi düzeni,
- ✓ duyarlılıklarını ve etkinliklerini daha çok güncel yıkımcı tekil gelişmelere ve popüler konulara indirgemiş ama gerektiğinde bilgilenme çabasına girmekten neredeyse özenle kaçınan bir "doğa/orman korumacı" kamuoyu

egemendir. Böyle de olsa, tüm olumsuzluklara karşı aklı başında bireylerin "insanın tükenmeyeceğini" kanıtlaması gereken günlerden geçiyoruz. Bu günlerde "boşluklu kapalı"/"bozuk"/"verimsiz" orman sayılan yerler/orman ekosistemlere de sahip çıkılması zorunludur. Cumhuriyetimizin ikinci yüz yılında ormancılığımızın temel amaçlarından birisinin de bu olması için yaratıcı, ısrarlı çabalara girilmesi gerekiyor. Yoksa bu yerler/orman ekosistemleri de özel meyve bahçelerine, odun tarlalarına dönüştürülebilir ya da "bir gece ansızın" Cumhurbaşkanı'nın imzasıyla "orman" sayılmayabilecektir. Peki, sizce ne olacaktır? Yanıtınızı beklerken aşağıdaki haritayı göz önünde bulundurun lütfen:

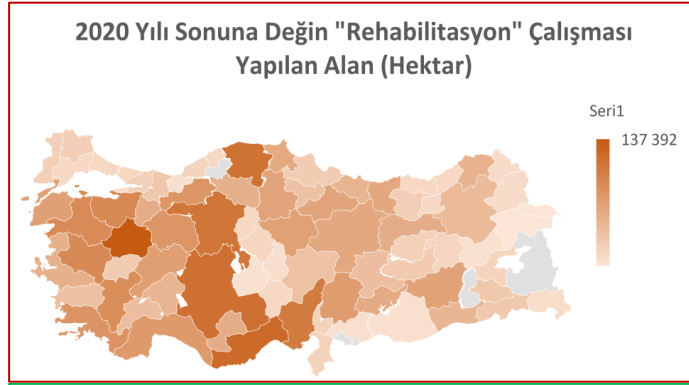
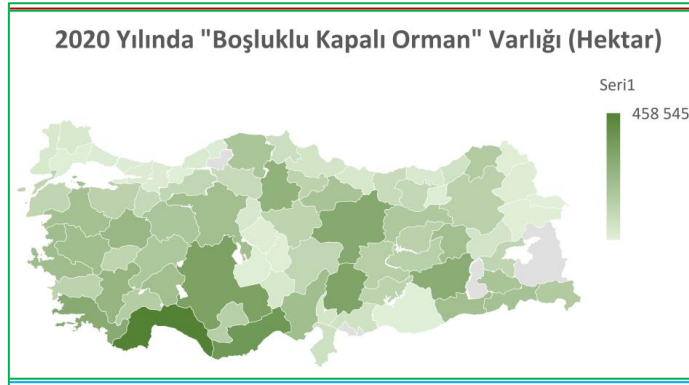
Bana kalırsa büyük bir olasılıkla bugüne değin ne olduysa o olacaktır; daha açık bir söyleyişle "kapının elinde kalacaktır 😞"

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

Ek 1: "Rehabilitasyon" Çalışmaları Yapılması Gereken "Orman" Sayılan Yerler/orman Ekosistemleri ile Gerçekleştirilen Çalışmaların En Fazla Olduğu İller

"En" On İl					
"Boşluklu Kapalı Orman" Alanı		"Rehabilitasyon" Çalışmaları		Kalan "Boşluklu Kapalı Orman" Alanı	
İller	Hektar	İller	Hektar	İller	Hektar
Antalya	458 545	Kütahya	137 392	Antalya	384 027
Mersin	367 405	Mersin	120 526	Mersin	246 879
Konya	326 570	Konya	115 293	K.Maraş	244 078
K.Maraş	315 793	Kastamonu	113 025	Sivas	236 906
Sivas	296 849	Ankara	109 722	Diyarbakır	214 042
Muğla	286 310	Adana	104 770	Konya	211 277
Diyarbakır	280 410	Bursa	91 176	Muğla	206 675
Çorum	258 820	Manisa	89 566	Çorum	193 911
Denizli	245 169	Balıkesir	88 960	Bingöl	187 150
Kütahya	234 473	Denizli	87 263	Şırnak	166 203
Türkiye	23 245 000	Türkiye	3 369 824	Türkiye	6 167 333

(İşlenmemiş Veri Kaynağı: OGM, Ormancılık İstatistikleri 2022, "https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler, erişim 10 Şubat 2024).

ALINTILAR:

- ¹ Veysel Eroğlu <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ortaya-buyuk-hedefler-koyuyoruz-401420>, 2 Şubat 2013, erişim 20 Ocak 2024.
- ² OGM, Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2024-2028, 2023, Ankara, Sayfa 1.
- ³ TC Çevre ve Orman Bakanlığı, Türkiye Ulusal Ormancılık Programı, Ankara sayfa 9.
- ⁴ FAO, About The Un Decade, <https://www.decadeonrestoration.org/about-un-decade>, Erişim 5 Ocak 2024.
- ⁵ FAO, What Is Ecosystem Restoration?, <https://www.decadeonrestoration.org/about-un-decade>, Erişim 5 Ocak 2024)
- ⁶ R. Bernhard, Türkiye Ormancılığının Mevzuatı, Tarihi ve Vazifeleri, (Çeviren Nihad Basri Somel), Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1935, Ankara, sayfa 127.
- ⁷ DPT, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967, Devle Planlama Teşkilatı, 1963, Ankara, sayfa 183.
- ⁸ OGM, 291 sayılı Ormanlarımızda Uygulanacak Silvikültürel Esaslar ve İlkeler Tebliği", 2006, Ankara, sayfa 67
- ⁹ OGM, Ormanların Rehabilitasyonu ve 2006 yılı Faaliyetleri, (tarihsiz), Ankara, sayfa 6.
- ¹⁰ Agy, sayfa 9.
- ¹¹ Agy, sayfa 12.
- ¹² Agy, sayfa 16.
- ¹³ OGM, 295 sayılı Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Uygulanmasına Ait Usul ve Esaslar Tebliği, 2019, Ankara, sayfa 11.
- ¹⁴ OGM, 298 sayılı Silvikültürel Uygulamaların Teknik Esasları Tebliği, 2014, Ankara, sayfa 76.
- ¹⁵ Agy, sayfa 76-77.
- ¹⁶ OGM, Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2010-2014, 2009, Ankara, sayfa 80.
- ¹⁷ Agy, sayfa 81.
- ¹⁸ OGM, Ormancılık istatistikleri 2022, "4.5 Bozuk orman alanlarında gerçekleştirilen rehabilitasyon faaliyetlerinin il düzeyinde dağılımı, 1992-2022", <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler>, erişim 20 Ocak 2024.
- ¹⁹ OGM, Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2024-2028, 2013, Ankara, sayfa 35.
- ²⁰ OGM, Orman Genel Müdürlüğü 2022 yılı İdare Faaliyet Raporu, 2023 sayfa 8-9.
- ²¹ OGM, Ormanların Rehabilitasyonu ve 2006 yılı Faaliyetleri, (tarihsiz), Sayfa 7.
- ²² Tim Rayden, Kendall R. Jones, Kemen Austin, Jeremy Radachowsky; Improving climate and biodiversity outcomes through restoration of forest integrity", <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cobi.14163>, 15 August 2023, erişim 30 Ocak 2024.
- ²³ OGM 317 sayılı Silvikültür Uygulamalarının Teknik Esasları Tebliği, 2014, Ankara, sayfa 98.
- ²⁴ Cengiz Bektaş, Doğaya Uyumlu Mimarlık, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2012, İstanbul.
- ²⁵ OGM, Ormanların Rehabilitasyonu ve 2006 yılı Faaliyetleri, (tarihsiz), Sayfa 13.